

Ökade tillståndskrav och särskilda regler för upphandling inom välfärden

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens lagförslag om ökade tillståndskrav och särskilda regler för upphandling inom välfärden.

De lagändringar som utskottet tillstyrker innebär att det införs nya tillståndskrav för viss verksamhet som utförs av enskilda enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, socialtjänstlagen och skollagen. Genom de föreslagna lagändringarna ska tillstånd endast beviljas den som genom erfarenhet eller på annat sätt fått den insikt i gällande föreskrifter som krävs för att bedriva verksamhet och i övrigt visar sig lämplig att bedriva sådan verksamhet. Tillståndshavaren ska även ha ekonomiska förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för verksamheten. De föreslagna ändringarna ska säkerställa att privata utförare har tillräckliga förutsättningar att bedriva verksamhet med god kvalitet och stärka allmänhetens tilltro till välfärdssektorn.

Genom lagändringarna förenklas också upphandling av vissa sociala tjänster och andra särskilda tjänster, benämnda välfärdstjänster, vars värde beräknas understiga tillämpligt EU-tröskelvärde på 750 000 euro.

Vidare föreslår utskottet att riksdagen riktar två tillkännagivanden till regeringen med anledning av motionsyrkanden som rör likvärdiga tillståndskrav och likvärdig ledningsprövning och små aktörers möjligheter att etablera sig inom välfärden.

- Regeringen ska skyndsamt återkomma till riksdagen med kompletterande lagstiftning så att likvärdiga krav ställs på privata och offentliga aktörer för att säkerställa att alla medborgare tillförsäkras välfärd av högsta kvalitet.
- Regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag som säkerställer att tillståndskrav samt ägar- och ledningsprövning inte medför otillbörliga hinder att etablera sig och verka på välfärdsområdet, i synnerhet när det gäller små aktörers – såsom kooperativ – möjligheter.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår övriga motionsyrkanden.

Socialutskottet och utbildningsutskottet har lämnat var sitt yttrande.
I betänkandet finns sex reservationer (S, M, SD, MP, C, V, L, KD)

Behandlade förslag

Proposition 2017/18:158 Ökade tillståndskrav och särskilda regler för upphandling inom välfärden.

17 yrkanden i följdmotioner.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	4
Redogörelse för ärendet.....	6
Ärendet och dess beredning.....	6
Bakgrund.....	6
Utskottets överväganden.....	9
Ökade tillståndskrav och särskilda regler för upphandling inom välfärden.....	9
Generell tillståndsplikt.....	24
Ändrade regler för upphandling inom välfärden.....	26
Värna mångfalden genom att inte försvåra för mindre aktörer.....	28
Reservationer.....	30
1. Ökade tillståndskrav och särskilda regler för upphandling inom välfärden, punkt 1 (M, L, KD).....	30
2. Ökade tillståndskrav och särskilda regler för upphandling inom välfärden, punkt 1 (SD).....	31
3. Ökade tillståndskrav och särskilda regler för upphandling inom välfärden, punkt 1 (C).....	32
4. Generell tillståndsplikt, punkt 2 (S, MP, V).....	32
5. Ändrade regler för upphandling inom välfärden, punkt 3 (L, KD).....	33
6. Värna mångfalden genom att inte försvåra för mindre aktörer, punkt 4 (S, MP, V).....	34
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	36
Propositionen.....	36
Följdmotionerna.....	36
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag.....	39
<i>Bilaga 3</i>	
Socialutskottets yttrande 2017/18:SoU4y.....	68
<i>Bilaga 4</i>	
Utbildningsutskottets yttrande 2017/18:UbU6y.....	78

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Ökade tillståndskrav och särskilda regler för upphandling inom välfärden

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade med den ändringen i 27 § första stycket 6 att ordet "Omhändertagande" byts ut mot "omhändertagande",

2. lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453) med den ändringen i 7 kap. 1 § andra stycket att kommatecknet efter "6" utgår,

3. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400),

4. lag om ändring i skollagen (2010:800) med de ändringarna i 26 kap. 13 § första stycket att ", ett medgivande" läggs till efter "godkännande" och ett kommatecken läggs till efter "lag",

5. lag om ändring i lagen (2016:1145) om offentlig upphandling med de ändringarna att ett andra stycke läggs till i 2 kap. 1 § med lydelsen "Kontrakt enligt första stycket 1 regleras i 2 §. Kontrakt enligt första stycket 2 regleras i 3–12 §§.", att det tredje stycket i 19 kap. 3 § utgår och att en rubrik införs närmast före 19 kap. 6 a § med lydelsen "Reserverad upphandling för vissa välfärdstjänster enligt bilaga 2 a".

Därmed bifaller riksdagen delvis proposition 2017/18:158 punkterna 1–5 och avslår motionerna

2017/18:4086 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkandena 1, 3–5 och 6 i denna del,

2017/18:4111 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M, L, KD) yrkandena 3 och 4 samt

2017/18:4119 av Emil Källström m.fl. (C) yrkande 1.

Reservation 1 (M, L, KD)

Reservation 2 (SD)

Reservation 3 (C)

2. Generell tillståndsplikt

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen skyndsamt ska återkomma till riksdagen med kompletterande lagstiftning så att likvärdiga krav ställs på privata och offentliga aktörer och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2017/18:4086 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkandena 2 och 6 i denna del,

2017/18:4111 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M, L, KD) yrkande 1 och

2017/18:4119 av Emil Källström m.fl. (C) yrkande 2.

Reservation 4 (S, MP, V)

3. **Ändrade regler för upphandling inom välfärden**

Riksdagen avslår motion

2017/18:4121 av Jakob Forssmed och Mats Persson (KD, L) yrkandena 1–4.

Reservation 5 (L, KD)

4. **Värna mångfalden genom att inte försvåra för mindre aktörer**

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag som säkerställer att tillståndskrav samt ägar- och ledningsprövning inte medför otillbörliga hinder att etablera sig och verka på välfärdsområdet, i synnerhet när det gäller små aktörers möjligheter - såsom kooperativ - och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna

2017/18:4111 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M, L, KD) yrkande 2 och 2017/18:4119 av Emil Källström m.fl. (C) yrkande 3.

Reservation 6 (S, MP, V)

Stockholm den 31 maj 2018

På finansutskottets vägnar

Fredrik Olovsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Olovsson (S), Elisabeth Svantesson (M), Monica Green (S), Maria Plass (M), Ingela Nylund Watz (S), Oscar Sjöstedt (SD), Jörgen Andersson (M), Dennis Dioukarev (SD), Mats Persson (L), Ulla Andersson (V), Jakob Forssmed (KD), Niklas Karlsson (S), Björn Wiechel (S), Adnan Dibrani (S), Anette Åkesson (M), Peter Helander (C) och Rasmus Ling (MP).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I proposition 2017/18:158 föreslår regeringen att riksdagen antar lagförslag för att säkerställa att privata utförare har tillräckliga förutsättningar att bedriva verksamhet med god kvalitet och stärka allmänhetens tilltro till sektorn. Riksdagen föreslås även anta lagförslag som syftar till att förenkla för såväl upphandlande myndigheter som leverantörer och förbättra möjligheterna att inom ramen för upphandlingsramverket ta till vara de särskilda mervärden som leverantörer inom den idéburna sektorn kan erbjuda och främja den idéburna sektorns deltagande i upphandlingar.

Regeringens och motionernas förslag till riksdagsbeslut återges i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2. Lagförslagen har granskats av Lagrådet. Regeringen har i huvudsak följt Lagrådets förslag och synpunkter.

En övervägande del av remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på regeringens förslag om ökade tillståndskrav inom socialtjänsten och skolväsendet. Flertalet remissinstanser som yttrat sig över förslaget om upphandling av sociala tjänster och andra särskilda tjänster enligt LOU är generellt positiva.

Fyra motioner har väckts med anledning av propositionen.

Socialutskottet och utbildningsutskottet har lämnat var sitt yttrande till finansutskottet. Yttrandena återges i sin helhet i bilaga 3 och 4.

Utskottet noterar att det i avsnitt 2.5 i propositionen saknas ett andra stycke till 2 kap. 1 § i lagen om offentlig upphandling, i lagens nuvarande lydelse.

Bakgrund

Regeringen beslutade den 20 december 2012 att gr i uppdrag åt en särskild utredare att utreda vilka möjliga krav, utöver redan befintliga, som kan och bör ställas på dem som äger och driver företag inom välfärdssektorn (dir. 2012:131). Syftet med utredningen var att ytterligare säkra samhällets krav på att de som äger och driver företag inom skola, vård och omsorg ska ha ett långsiktigt och seriöst engagemang och bedriva en god och högkvalitativ verksamhet.

Regeringen beslutade om tilläggsdirektiv för utredaren den 16 januari 2014 (dir. 2014:3), den 30 oktober 2014 (dir. 2014:141) och den 15 januari 2015 (dir. 2015:1). Utredningen antog namnet Ägarprövningsutredningen (Fi 2012:11). Den 11 februari 2015 lämnade utredningen betänkandet Krav på privata aktörer i välfärden (SOU 2015:7).

Betänkandet har remissbehandlats, och remissvaren finns tillgängliga i Finansdepartementet (Fi2015/00781/K). Vissa förslag i betänkandet har lett

till ändringar i socialtjänstlagen (se prop. 2016/17:59, bet. 2016/17:SoU11, rskr. 2016/17:156).

Regeringen beslutade den 5 mars 2015 att ge i uppdrag åt en särskild utredare att utreda förutsättningarna för och föreslå hur den offentliga finansieringen av privat utförda välfärdstjänster bör regleras (dir. 2015:22). Regeringen beslutade om tilläggsdirektiv för utredaren den 15 oktober 2015 (dir. 2015:100) och den 5 november 2015 (dir. 2015:108), som bl.a. innebar att utredaren gavs i uppdrag att vidareutveckla vissa av Ägarprövningsutredningens förslag. Utredningen antog namnet Välfärdsutredningen (Fi 2015:01).

Välfärdsutredningen överlämnade den 8 november 2016 betänkandet Ordning och reda i välfärden (SOU 2016:78) till regeringen.

Betänkandet har remissbehandlats, och remissvaren finns tillgängliga i Finansdepartementet (Fi2016/04014/K).

Efter att det ovan nämnda betänkandet remissbehandlats sammanställdes inom Regeringskansliet promemorian Vissa förslag till ändringar i lagen om offentlig upphandling med anledning av Välfärdsutredningens förslag. Promemorian har remissbehandlats och remissvaren finns tillgängliga i Finansdepartementet (Fi2017/03767/OU).

I propositionen föreslås lagändringar med anledning av förslagen i de nu nämnda betänkandena och promemorian. En del av förslagen genomför bestämmelserna om reserverade kontrakt för vissa tjänster i artikel 77 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/24/EU av den 26 februari 2014 om offentlig upphandling och om upphävande av direktiv 2004/18/EG (LOU-direktivet).

Tillkännagivanden

Riksdagen har lämnat ett flertal tillkännagivanden om aktörer inom välfärden. I ett av dessa tillkännagivanden har riksdagen bl.a. anfört att regeringen ska fortsätta att vidta åtgärder för att utveckla valfriheten på områden där den i dag är starkt begränsad för den som söker omsorg, samt verka för att all verksamhet ska drivas med kloka beslut, tydliga kriterier för vad som ska gälla och kontinuerlig uppföljning (bet. 2015/16:FiU26 punkt 1, rskr. 2015/16:176).

Riksdagen har därefter återkommit till regeringen i två nya tillkännagivanden, med hänvisning till det första tillkännagivandet, och bl.a. anfört att regeringen snarast ska återkomma med förslag på hur man tänker arbeta för att öka mångfalden inom välfärdssektorn (bet. 2016/17:FiU26 punkt 2, rskr. 2016/17:154 och bet. 2017/18:FiU26 punkt 2, rskr. 2017/18:169).

Regeringen framhåller att den i sina årliga redogörelser för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen redogjort för vilka åtgärder som regeringen hittills har vidtagit med anledning av dessa tillkännagivanden (skr. 2016/17:75 och skr. 2017/18:75). Därutöver lämnar regeringen i denna proposition förslag om utökad tillståndsplikt och ägar- och ledningsprövning

inom välfärden, vilket bedöms innebära skärpta kriterier och uppföljning som i sin tur stärker förutsättningarna för att verksamheten ska drivas med hög kvalitet. Regeringen lämnar i denna proposition även förslag för att förenkla för såväl upphandlande myndigheter som leverantörer och för att främja den idéburna sektorns deltagande i upphandlingar. Förslagen syftar till att möjliggöra för en mångfald av leverantörer att delta i offentliga upphandlingar. Regeringen anser därmed att dessa tillkännagivanden är slutbehandlade.

Riksdagen har i ett tidigare tillkännagivande anfört att regeringen ska låta utreda ett utvecklat och delvis nytt regelverk för säkerställande av valfrihet, mångfald och kvalitet vid utförande av välfärdstjänster. Riksdagen har bl.a. anfört att en utredare ska ta fram förslag på hur en generell tillståndsplikt kan införas för att få bedriva verksamhet enligt skollagen (2010:800), socialtjänstlagen (2001:453), lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, och hälso- och sjukvårdslagen (2017:30). Utredaren ska vidare ta fram förslag på hur ledningsprövning för offentlig verksamhet och ägar- och ledningsprövning för privata verksamheter kan införas (bet. 2014/15:FiU32, rskr. 2014/15:243 och rskr. 2014/15:244).

Regeringen framhåller att den i sina årliga redogörelser för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen redogjort för vilka åtgärder den hittills har vidtagit med anledning av detta tillkännagivande (skr. 2015/16:75, skr. 2016/17:75 och skr. 2017/18:75). Därutöver lämnar regeringen i denna proposition förslag om utökad tillståndsplikt och ägar- och ledningsprövning inom välfärden. Regeringen avser att återkomma till riksdagen om övriga delar av tillkännagivandet.

Utskottets överväganden

Ökade tillståndskrav och särskilda regler för upphandling inom välfärden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag om ökade tillståndskrav och särskilda regler för upphandling inom välfärden.

Jämför reservation 1 (M, L, KD), 2 (SD) och 3 (C).

Propositionen

Ökade tillståndskrav inom socialtjänsten och skolväsendet

Utvidgad tillståndsplikt inom socialtjänsten

I dag är endast en viss del av den verksamhet som bedrivs enligt socialtjänstlagen (SoL) tillståndspliktig. Det gäller även för verksamhet som bedrivs enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Av SoL framgår att tillstånd endast får beviljas om verksamheten uppfyller uppställda krav på god kvalitet och säkerhet. Av förarbetena framgår att dessa krav infördes för att säkerställa att den som utövar den dagliga ledningen har en lämplig utbildning, tidigare erfarenhet av liknande verksamhet och vitsordad personlig lämplighet. När det gäller LSS får tillstånd sedan den 1 juli 2013 endast beviljas om sökanden med hänsyn till sina ekonomiska förhållanden och omständigheter i övrigt visar sig lämplig att bedriva sådan verksamhet. När det gäller juridiska personer ska lämplighetsprövningen även avse personer i ledande positioner. Införandet av lämplighetskravet motiverades med att det hade förkommit ett antal oseriösa företag som ansökt om tillstånd för att bedriva verksamhet med personlig assistans.

Regeringen föreslår nu att tillståndsplikten utvidgas till att även omfatta hemtjänst inom SoL och verksamhet som avser ledsagarservice, biträde av kontaktperson eller avlösarservice i hemmet enligt LSS.

Regeringens bedömning är att det finns anledning för staten att genom en tillståndsplikt säkerställa att utförare som vill bedriva verksamhet med hemtjänst har goda förutsättningar att göra det. Brukare av hemtjänst är enligt regeringen, på samma sätt som exempelvis brukare av personlig assistans eller personer i särskilt boende, en utsatt grupp som kan ha svårt att ta till vara sina rättigheter. Det allmänna bedöms därför ha ett särskilt ansvar för att garantera brukarna kvalitet i verksamheten. I likhet med vad som gäller för exempelvis särskilda boenden bör aktörernas förutsättningar prövas redan innan verksamheten påbörjas.

Förslaget avser inte att förändra betydelsen av begreppet hemtjänst. I propositionen framhålls att grundläggande för SoL är att det är den enskildes behov som är utgångspunkten för vilken insats som ska beviljas. I likhet med Valfärdsutredningen konstaterar regeringen att vilka insatser som ska ses som hemtjänst beror på syftet med insatsen snarare än uppräknigen av vissa insatser.

När det gäller förslaget om att utöka tillståndsplikten inom LSS anser regeringen att det finns samma behov av att kontrollera att bara seriösa aktörer är aktiva i verksamhet som avser ledsagarservice, biträde av kontaktperson eller avlösarservice i hemmet som för övriga delar av LSS-verksamheten.

De nya arbetsuppgifter som nu föreslås tillföras Inspektionen för vård och omsorg (IVO) kan enligt regeringen innebära handläggningstider som kan komma att påverka verksamheterna under en övergångsperiod. Regeringen framhåller att avsikten dock är att IVO ska ha så goda förutsättningar som möjligt för att fullgöra sitt uppdrag.

Ägar- och ledningsprövning

Regeringens bedömning är att en ägar- och ledningsprövning bör införas. Förslaget är att det införs nya krav för tillstånd att bedriva verksamhet enligt socialtjänstlagen, lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade och för enskilda som i egenskap av huvudmän vill bedriva verksamhet inom skolväsendet.

Genom förslaget ska tillstånd endast beviljas den som genom erfarenhet eller på annat sätt har fått den insikt i de gällande föreskrifter som krävs för att bedriva verksamheten och i övrigt visar sig lämplig att bedriva sådan verksamhet. Prövningen ska avse den verkställande direktören och andra som genom en ledande ställning eller på annat sätt har ett bestämmande inflytande över verksamheten, styrelseledamöter och styrelsesuppleanter, bolagsmännen i kommanditbolag eller andra handelsbolag samt personer som genom ett direkt eller indirekt ägande har ett väsentligt inflytande över verksamheten. Tillståndshavaren ska även ha ekonomiska förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för verksamheten.

Förslaget syftar bl.a. till att komplettera den nuvarande prövningen så att samma grundläggande kvalifikationskrav ska gälla för etablering av tillståndspliktig verksamhet inom välfärdssektorn.

Enligt gällande regelverk skiljer sig kraven åt för att få tillstånd att bedriva verksamhet enligt LSS, skollagen och SoL; t.ex. får tillstånd att bedriva verksamhet enligt LSS endast beviljas om sökanden med hänsyn till sina ekonomiska förhållanden och omständigheter i övrigt visat sig lämplig. Något liknande krav på personlig och ekonomisk lämplighet finns inte för tillståndspliktig verksamhet enligt skollagen eller SoL. Det innebär t.ex. att Skolinspektionen, IVO och kommunerna har begränsade möjligheter att avslå en ansökan om godkännande eller tillstånd eller ingripa i tillsynen på grund av exempelvis ekonomisk misskötsel eller brottslighet. Genom att det införs mer identiska krav på insikt, lämplighet och ekonomiska förutsättningar bedöms

oseriösa aktörers möjligheter att bedriva skattefinansierad verksamhet kunna motverkas.

Förslaget om krav på ekonomiska förutsättningar syftar till att minska risken för plötsliga nedläggningar.

Regeringen gör vidare bedömningen att det kan finnas behov av mer detaljerade föreskrifter om ansökningsförfarandet, varför regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör få utfärda föreskrifter om villkor för tillstånd respektive godkännande.

När det gäller motsvarande ägar- och ledningsprövning för kommuner och landsting anser regeringen att det finns sådana principiella skillnader mellan kommuner och enskild verksamhet att det inte finns skäl att införa något som motsvarar en ägar- och ledningsprövning för kommunal verksamhet. I propositionen framhålls att kommuner och privata aktörer har olika roller och ansvar. Kommunerna har ett lagstadgat ansvar att tillhandhålla socialtjänst och utbildning åt medborgarna, och förutsätts ha kunskap och kompetens inom det som är kommunernas grundläggande uppdrag.

När det gäller hälso- och sjukvården anser regeringen att det behöver utredas vidare om det finns skäl att införa en ägar- och ledningsprövning. Utredningen Ordning och reda i vården ska därför bl.a. utreda behov och förutsättningar för, samt för- och nackdelar med att införa viss tillståndsprövning eller alternativ till sådan prövning inom hälso- och sjukvårdsområdet (dir. 2017:128). Uppdraget ska delredovisas senast den 15 juni 2018 och i övrigt redovisas senast den 31 december 2018.

Myndigheternas tillsyn

För att säkerställa att kraven på insikt och lämplighet i övrigt upprätthålls föreslås att tillsyn ska utövas över att kraven på ägare och ledning samt de ekonomiska förutsättningarna är uppfyllda.

Förändringar i den krets av personer som omfattas av ägar- och ledningsprövningen ska anmälas till tillsynsmyndigheten senast en månad efter förändringen. Verksamhetens tillstånd föreslås också kunna återkallas utan föregående föreläggande om kraven inte är uppfyllda.

Det bedöms som angeläget att tillsynsmyndigheterna kan ingripa innan bristande ekonomiska förutsättningar eller bristande lämplighet hunnit drabba brukare och elever. Tillsynsmyndigheten bör kunna förelägga aktören att åtgärda en brist. Ett föreläggande kan emellertid enligt allmänna förvaltningsrättsliga principer endast utfärdas om det finns förutsättningar för att det kan följas. Ett tillstånd eller ett godkännande bör därför enligt regeringen kunna återkallas utan föregående föreläggande om aktören saknar rättslig eller faktiskt möjlighet att åtgärda de brister som gett anledning till frågan om återkallelse av tillståndet.

Eftersom det kan vara många olika situationer som gör att ett föreläggande inte går att följa anser regeringen att det varken är lämpligt eller möjligt att uttömmande i lagtexten reglera i vilka situationer tillsynsmyndigheten får återkalla ett tillstånd utan föregående föreläggande.

Avgifter

Regeringen föreslår att de tillsynsmyndigheter som ansvarar för att besluta om tillstånd att bedriva verksamhet enligt SoL och LSS samt godkännanden att bedriva verksamhet enligt skollagen ska få ta ut en avgift för att pröva en ansökan. Detsamma ska gälla en kommun som handlägger ärenden om godkännande av en enskild som huvudman enligt skollagen. Regeringen, en kommun eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få utfärda ytterligare föreskrifter om avgifter.

I propositionen framhålls att avgiftsfinansiering av tillståndsprövningar finns inom en rad områden, bl.a. vid prövningar av ansökningar om alkoholtillstånd och på apoteksområdet. Utökade tillståndskrav för att bedriva verksamhet inom socialtjänsten och skolväsendet bedöms som nödvändiga. Därför anser regeringen att kostnaden som uppkommer med anledning av dessa krav bör bäras av de enskilda aktörer som väljer att vara verksamma inom socialtjänsten och skolväsendet och, i den mån en övervältring av kostnaden sker, av de kommuner som väljer att använda sig av enskilda utförare. Regeringen anser därför att prövningen bör avgiftsfinansieras. Även ansökningar som motiveras av ändringar i befintlig verksamhet bör enligt regeringens bedömning vara avgiftspliktiga. Det anses rimligt att exempelvis den som vill utvidga en befintlig verksamhet får stå för ansökningskostnaden på samma sätt som den som vill starta en helt ny verksamhet.

Offentlig upphandling

Allmänt om lagen om offentlig upphandling

Lagen (2016:1145) om offentlig upphandling, förkortad LOU, gäller vid upphandlingar som genomförs av upphandlande myndigheter. Flertalet av bestämmelserna i LOU genomför bestämmelser i LOU-direktivet.

I artikel 74–77 i LOU-direktivet finns bestämmelser om ett särskilt upphandlingssystem för upphandling av sociala tjänster och andra särskilda tjänster, som föreskriver hur kontrakt som avser sådana tjänster och som uppgår till eller överstiger ett särskilt tröskelvärde ska tilldelas. Enligt artikel 4 d uppgår tröskelvärdet för sådana tjänster till 750 000 euro. De tjänster som omfattas räknas upp i en bilaga till direktivet och anges i s.k. CPV-koder.

LOU-direktivet reglerar således endast upphandling som uppgår till minst det tillämpliga tröskelvärdet. Att en upphandling understiger tröskelvärdet och därmed inte omfattas av direktivets bestämmelser innebär dock inte med nödvändighet att den faller helt utanför EU-rätten. Om en upphandling har ett bestämt gränsöverskridande intresse omfattas den enligt EU-domstolens praxis av EU:s primärrätt, vilket innebär att bestämmelserna i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) om bl.a. de fria rörligheterna och de grundläggande principerna som följer av fördraget ska tillämpas. För att en upphandling ska anses ha ett bestämt gränsöverskridande intresse ska handeln mellan medlemsstaterna påverkas eller åtminstone riskera att påverkas.

Bestämmelserna i artikel 74–76 i LOU-direktivet har i huvudsak genomförts genom bestämmelser i 19 kap. LOU och bilaga 2 i lagen. I samma kapitel regleras också sådana upphandlingar som helt eller delvis faller utanför direktivets tillämpningsområde. Det gäller dels upphandlingar vars värde understiger de tröskelvärden som gäller enligt LOU-direktivet, dels upphandlingar av sådana sociala tjänster och andra särskilda tjänster som anges i bilaga 2 till LOU. Upphandling av sociala tjänster och andra särskilda tjänster, oavsett värde, omfattas därmed av samma regler i LOU som sådana upphandlingar vars värde understiger tröskelvärdena.

Artikel 77 i LOU-direktivet reglerar möjligheten för upphandlande myndigheter att reservera kontrakt för vissa tjänster till organisationer som uppfyller ett antal krav som finns uppställda i artikeln. Artikeln är frivillig för medlemsstaterna att genomföra.

Artikel 94 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/25/EU av den 26 februari 2014 om upphandling av enheter som är verksamma på områdena vatten, energi, transporter och posttjänster och om upphävande av direktiv 2004/17/EG (LUF-direktivet) innehåller motsvarande bestämmelser.

Varken artikel 77 eller artikel 94 har genomförts i svensk rätt.

Upphandling av sociala tjänster och andra särskilda tjänster

Frågans tidigare behandling

Genomförandutredningen hade i uppdrag att föreslå hur vissa bestämmelser i 2014 års EU-direktiv på upphandlingsområdet skulle genomföras i svensk rätt (dir. 2012:96, 2013:92 och 2014:38). I utredningens uppdrag ingick att analysera och ge förslag till genomförande av bestämmelserna om upphandling av sociala tjänster och andra särskilda tjänster (artikel 74–76 i LOU-direktivet och artikel 91–94 i LUF-direktivet). I utredningens uppdrag ingick också att analysera och utarbeta författningsförslag i fråga om upphandlingar som inte eller endast delvis omfattas av direktiven, dvs. främst sådana upphandlingar som understiger direktivens tröskelvärden. Utredningen bedömde i delbetänkandet Nya regler om upphandling (SOU 2014:51) att det var uteslutet att i de nya lagarna inte ha några regler om upphandling av sociala tjänster och andra särskilda tjänster under tröskelvärdena. Utredningen föreslog att 19 kap. i den nya lagen om offentlig upphandling skulle reglera såväl upphandling under EU-direktivens tröskelvärden som upphandling av sådana sociala tjänster och särskilda tjänster som räknas upp i en bilaga till LOU-direktivet.

Huvuddelen av remissinstanserna som yttrade sig över utredningens förslag ansåg att lagstiftaren borde ha använt det nationella handlingsutrymmet i högre utsträckning än vad utredningen föreslog. Några remissinstanser som tillstyrkte förslaget framhöll dock att de inte såg det som en självklarhet att samma regler skulle gälla för upphandling av sociala tjänster och andra särskilda tjänster som för upphandling under tröskelvärdet.

Genomförandeutredningens förslag behandlades av regeringen i propositionen Nytt regelverk om upphandling (prop. 2015/16:195). I propositionen framhölls att de idéburna aktörerna borde få större möjlighet att verka på marknaden för sociala tjänster och att det finns ett behov av enklare och mer ändamålsenliga bestämmelser för dessa typer av upphandlingar. Samtidigt konstaterades att det i det aktuella lagstiftningsärendet saknades beredningsunderlag för att lämna förslag till någon annan ordning än den som utredningen föreslagit och som gällde enligt dåvarande LOU och lagen (2007:1092) om upphandling inom försörjningssektorerna, förkortad LUF. Mot den bakgrunden föreslogs att de nya lagarnas kapitel om icke direktivstyrd upphandling även skulle omfatta upphandling av sociala tjänster och andra särskilda tjänster (prop. 2015/16:195, bet. 2016/17:FiU7, rskr. 2016/17:66).

Enklare och flexibla regler

En allmän strävan från regeringens sida är att möjliggöra för en mångfald av leverantörer att delta i offentliga upphandlingar. Komplexa och omfattande regler kan verka hämmande för många organisationer och mindre företag, och ett enklare regelverk bedöms kunna underlätta inte minst sådana organisationers deltagande i upphandlingar. Det anses därför viktigt att utnyttja det nationella handlingsutrymme som finns för att skapa ett så enkelt och ändamålsenligt regelverk som möjligt för upphandling av vissa sociala tjänster och andra särskilda tjänster, s.k. välfärdstjänster, som inte omfattas av LOU-direktivet. Det bedöms också som viktigt att regelverket utformas på ett sätt som kan bidra till att de idéburna aktörernas särskilda potential tas till vara, varför regelverket för upphandling av vissa sociala tjänster och andra särskilda tjänster enligt regeringen bör förenklas i så stor utsträckning som möjligt.

Bland remissinstanserna finns ett brett stöd för att utnyttja det nationella handlingsutrymme för att ha enklare och flexibla regler för upphandling av vissa sociala tjänster och andra särskilda tjänster. Samtidigt påpekar flera av dessa instanser att det också finns en risk för att regelverket blir svåröverskådligt och att lagtillämpningen försvåras när flera särregleringar införs. I likhet med Välfärdsutredningen gör dock regeringen bedömningen att många av de problem som upplevs med offentlig upphandling inte beror på regelverket utan på den praktiska tillämpningen. Enligt regeringen har Upphandlingsmyndigheten en viktig roll att fylla genom att ge stöd och vägledning om reglernas tillämpning.

Regeringens bedömning är att ett fåtal regler som säkerställer öppenhet och rättssäkerhet bör gälla vid offentlig upphandling av välfärdstjänster vars värde understiger tillämpligt tröskelvärde.

Flera av remissinstanserna förordar i stället ett renodlat undantag från upphandlingsreglering, samtidigt som många avstyrker eller är negativa till ett sådant förslag. Att upphandlingar sker på ett öppet och rättssäkert sätt är enligt regeringen en grundläggande förutsättning för förtroendet för myndigheterna och tilltron till det allmänna. Genom att grundläggande bestämmelser görs

tillämpliga anser regeringen att det skapas en balans mellan å ena sidan intresset av enkelhet och flexibilitet vid upphandling och å andra sidan intresset av öppenhet och rättssäkerhet.

De tjänster som ska kunna upphandlas med stöd av de enklare regler som föreslås bör enligt regeringen räknas upp i en ny bilaga till LOU. Det motsvarar den systematik som gäller enligt nuvarande LOU i fråga om sociala tjänster och andra särskilda tjänster. Regeringen föreslår att upphandling av vissa tjänster som benämns välfärdstjänster ska omfattas av särskilda regler i 19 kap. LOU och att dessa tjänster ska anges med CPV-koder i en bilaga till LOU.

Regeringens förslag är att de grundläggande upphandlingsprinciperna (krav på öppenhet, likabehandling, proportionalitet, icke-diskriminering och ömsesidigt erkännande) endast ska tillämpas när upphandlingen har ett bestämt gränsöverskridande intresse. Det innebär att de grundläggande principerna inte görs tillämpliga på sådana upphandlingar vars värde understiger tröskelvärdet. Oavsett om det finns ett bestämt gränsöverskridande intresse föreslås att upphandlingar av välfärdstjänster vars värde understiger tillämpligt tröskelvärde som huvudregel ska offentliggöras genom en annons om upphandling. Upphandlingar vars värde understiger 28 procent av tillämpligt tröskelvärde föreslås undantas från annonseringsskyldighet.

Det bedöms som rimligt och ändamålsenligt att utgå från den procentsats som även gäller vid direktupphandling av varor och tjänster. Beloppsgränsen för när undantag från annonseringsskyldighet gäller för välfärdstjänster blir då lika hög i förhållande till tillämpligt tröskelvärde som gränsen för direktupphandling av varor och tjänster.

Som en följd av förslaget om att införa ett undantag från skyldigheten att annonsera om en upphandling av välfärdstjänster som understiger en viss beloppsgräns finns det ett behov av en bestämmelse som anger hur upphandlingens värde ska beräknas. Nuvarande bestämmelse om beräkningen av värdet av en upphandling som finns i 19 kap. 8 § LOU föreslås även gälla vid upphandling av välfärdstjänster.

Regler om informationsskyldighet och dokumentationsplikt bedöms som grundläggande för att garantera insyn i myndigheternas upphandlingar och för att skydda rättssäkerhetsintressen. Mot den bakgrunden föreslås att oavsett om det finns ett gränsöverskridande intresse eller inte ska upphandlande myndigheter vara skyldiga att informera berörda leverantörer om beslut att tilldela kontrakt eller ingå ramavtal och om beslut att avbryta en upphandling. En upphandlande myndighet ska också dokumentera genomförandet av en upphandling av välfärdstjänster under tröskelvärdena, oavsett om det finns ett bestämt gränsöverskridande intresse eller inte. Dokumentationen ska vara tillräcklig för att motivera myndighetens beslut under upphandlingens samtliga skeden. Dokumentationskyldigheten föreslås dock inte gälla om upphandlingens värde understiger 100 000 kronor.

När det gäller rättsmedel och tillsyn föreslås att rättsmedelsbestämmelserna i LOU även ska vara tillämpliga vid upphandling av välfärdstjänster under

tröskelvärdena som saknar gränsöverskridande intresse. Detta innebär att endast ett fåtal regler föreslås gälla för sådan upphandling av välfärdstjänster som understiger tillämpligt tröskelvärde, och det är därmed endast ett begränsat antal rättsmedelsbestämmelser som kan komma att aktualiseras. Med beaktande av vilka värden det rör sig om anser regeringen att förslaget innebär att en godtagbar balans uppnås mellan kraven på rättssäkerhet och effektivitet.

Om en upphandling avser flera olika slags tjänster föreslår regeringen att huvudföremålet bestäms utifrån det högsta av de uppskattade värdena för tjänsterna.

Reserverad upphandling för vissa tjänster

Tidigare överväganden

Genomförandeutredningen bedömde att bestämmelserna om reserverade kontrakt för vissa tjänster i artikel 77 i LOU-direktivet och artikel 94 i LUF-direktivet inte borde genomföras i svensk rätt. Utredningen konstaterade att ordningen med reserverade kontrakt för vissa tjänster är omgärdad av diverse villkor som ska vara uppfyllda för att kontrakt ska kunna tilldelas enligt regleringen i fråga och att dessa villkor sammantagna är sådana att regleringen får antas ha ett begränsat praktiskt intresse. Utredningen ansåg trots detta att det inte var uteslutet att regleringen hade en funktion att fylla. Enligt utredningens mening syntes organisationer som verkar inom den idéburna sektorn kunna vara aktuella för tilldelning av reserverade kontrakt enligt regelverket om reserverade kontrakt för vissa tjänster. Sammantaget bedömde emellertid utredningen att den praktiska betydelsen av bestämmelserna var sådan att det inte var motiverat att i svensk rätt genomföra artikel 77 i LOU-direktivet och artikel 94 i LUF-direktivet. Om bestämmelserna trots utredningens bedömning skulle genomföras i svensk rätt lämnade utredningen ett förslag till hur föreskrifterna kunde utformas (SOU 2014:51 s. 333 f.).

Möjlighet att reservera upphandling

I propositionen föreslås att LOU-direktivets bestämmelser i artikel 77 om möjligheten att vid upphandling av vissa sociala tjänster och andra särskilda tjänster reservera upphandlingen genomförs i svensk rätt. En upphandlande myndighet ges därmed möjlighet att reservera, dvs. förbehålla, deltagandet i en upphandling för en organisation som uppfyller vissa krav. Utöver att bestämmelserna enbart är tillämpliga vid upphandling av vissa tjänster uppställs ett antal krav på den organisation som tilldelas kontraktet. Organisationen ska ha till syfte att fullgöra ett offentligt uppdrag som är kopplat till tjänsterna i fråga, och eventuella vinster ska återinvesteras för att uppnå organisationens syfte. Organisationen lednings- och ägarstruktur ska vidare grundas på personalens ägande eller deltagande, eller kräva aktivt deltagande av personal, användare eller berörda parter. Därutöver föreskriver bestämmelserna en maximal löptid på tre år för kontraktet och en begränsning av möjligheten att tilldela samma organisation ett nytt kontrakt.

Det råder delade meningar bland remissinstanserna om hur stor praktisk betydelse bestämmelserna om reserverad upphandling skulle få om de genomfördes i svensk rätt. Majoriteten av dem anser dock att förslaget skulle kunna bidra till att underlätta den idéburna sektorns deltagande i upphandlingar. Enligt regeringen bör de möjligheter som finns att underlätta för den idéburna sektorn vid upphandling tas till vara. Även om bestämmelserna är försedda med villkor som gör att tillämpningsområdet är begränsat bör möjligheten att reservera upphandlingar för vissa tjänster införas i LOU.

När det gäller bestämmelserna i LUF-direktivet om möjligheten att reservera upphandling för vissa sociala tjänster och andra särskilda tjänster, bedöms de ha en sådan begränsad betydelse för försörjningssektorerna att det inte framstår som motiverat att genomföra dem även i LUF.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Förslagen i propositionen föreslås träda i kraft den 1 januari 2019.

När det gäller aktörer som utför hemtjänstverksamhet eller verksamhet enligt 9 § 3–5 LSS, och som påbörjat verksamhet före ikraftträdandet, föreslås att de senast den 1 mars 2019 ska ansöka om tillstånd för att få fortsätta att bedriva verksamheten. Påbörjad verksamhet utan tillstånd föreslås endast få fortsätta att bedriva verksamhet fram till dess att det slutliga beslutet i tillståndsärendet fått laga kraft.

Det bedöms inte finnas behov av några övergångsregler i samband med införandet av nya krav på ägar- och ledningsprövning inom socialtjänsten och skolväsendet. Befintliga godkännanden och tillstånd anses inte behöva prövas på nytt.

När det gäller förslag om särskilda regler för upphandling av välfärdstjänster föreslås att bestämmelserna endast ska gälla för upphandlingar som har påbörjats efter ikraftträdandet.

Konsekvenser

Ökade tillståndskrav inom socialtjänsten och skolväsendet

Förslagen bedöms ha positiva effekter för brukare, elever och vårdnadshavare samt ha betydelse för allmänhetens förtroende för välfärdssektorn. Inledningsvis bedöms förslagen kunna leda till att vissa enskilda aktörer upphör med sin verksamhet. Även om det kan vara förknippat med vissa problem att byta leverantör bedöms de positiva effekterna överväga de nackdelar som detta eventuellt kan komma att medföra. På längre sikt väntas förslagen säkerställa att aktörerna inom välfärdssektorn har ett långsiktigt intresse av att bedriva välfärdsverksamhet.

Förslagen innebär en viss administrativ belastning för företag och organisationer. De ekonomiska konsekvenserna bedöms vara proportionerliga i förhållande till intresset av att införa förslagen. Avgifterna bedöms emellertid

inte bli så pass höga att de utgör ett hinder för den som har för avsikt att bedriva en verksamhet långsiktigt. Förslagen väntas bidra till att förbättra konkurrensvillkoren inom välfärdssektorn, bl.a. genom att förhindra att oseriösa aktörer agerar i sektorn.

För Statens skolinspektion och IVO bedöms förslagen medföra en engångskostnad samt årligen tillkommande kostnader för tillståndsprovning och tillsyn. Kostnaderna bedöms öka för Sveriges Domstolar, och även för Polismyndigheten, Skatteverket och Kronofogdemyndigheten bedöms förslagen kunna medföra en viss kostnadsökning. Regeringen avser att återkomma om finansiering av eventuellt ökade kostnader i framtida ekonomiska propositioner.

Förslagen bedöms innebära en inskränkning i den kommunala självstyrelsen. Den bedöms som nödvändig för att säkerställa att barn och deras vårdnadshavare erbjuds en kvalitativ och långsiktig verksamhet, samt för att förhindra att oseriösa huvudmän etablerar sig inom förskola och fritidsverksamhet. Eftersom kommunerna redan i dag genomför provningar av detta slag och utövar tillsyn bedöms de inskränkande effekterna vara begränsade. Den föreslagna regleringen bedöms vara det mest effektiva sättet att uppnå syftet med förslaget. Det bedöms inte finnas något mindre ingripande sätt för att nå detta syfte. Förslagen anses därför inte gå utöver vad som är nödvändigt för att uppnå syftet.

I de fall enskilda huvudmän upphör med sin verksamhet bedöms kommunerna med kort varsel behöva kunna ta över ansvaret för att tillhandahålla tjänster till brukare, barn och elever, vilket anses kunna komma att generera tillfälliga kostnader för kommunerna.

Kommunerna anses därför inledningsvis behöva ha en viss ökad beredskap för att ta över ansvaret för att i egen regi svara för välfärdstjänsterna. I sammanhanget framhålls att det redan i dag förekommer att verksamheter läggs ned.

Förslagen bedöms kunna bidra till att minska förekomsten av kriminalitet inom välfärdssektorn.

Sysselsättningen eller den offentliga servicen väntas inte komma att påverkas av förslagen. Förslagen bedöms inte påverka efterfrågan på välfärdstjänsterna och kommunerna har det yttersta ansvaret för att tjänsterna tillhandahålls samt för finansieringen av dessa.

Förslagen bedöms sammantaget inte påverka jämställdheten mellan kvinnor och män och inte heller de integrationspolitiska målen. En förutsättning för en reell jämställdhet är enligt regeringen en väl fungerande offentligt finansierad välfärd. Kvinnor använder välfärdstjänster i större utsträckning än män och väntas därför komma att gynnas i högre utsträckning av förslagen. Andelen kvinnor som startar och driver företag inom välfärden är större än andelen män, varför kvinnor i högre utsträckning än män väntas komma att påverkas av införandet av avgifter inom området.

Särskilda regler för upphandling av välfärdstjänster

Förslagen bedöms ge upphandlande myndigheter bättre möjligheter att tillvarata de särskilda mervärden som den idéburna sektorn kan bidra med, vilket bedöms kunna bidra till att sektorn utvecklas och växer ytterligare.

Förslagen bedöms minska den administrativa bördan för kommuner och landsting och öka möjligheterna att genomföra upphandlingar på ett mer ändamålsenligt sätt. Förslagen bedöms även öka det kommunala självstyret, då kommuner och landsting får ett större utrymme att utforma förfarandet vid upphandlingar. Förslagen bedöms få begränsade konsekvenser för statliga myndigheter i egenskap av upphandlande myndigheter, eftersom de sällan kommer att upphandla de tjänster som avses. De konsekvenser förslagen medför för Upphandlingsmyndighetens, Konkurrensverkets och domstolarnas verksamhet bedöms rymmas inom ramen för befintliga anslag. Förslagen bedöms inte leda till några ökade kostnader för leverantörer. Tvärtom bedöms förslagen kunna bidra till att minska tidsåtgången och de administrativa kostnaderna för företag och organisationer som vill delta i upphandlingar genom att upphandlande myndigheter får bättre möjligheter att utforma upphandlingar på ett enklare och mer ändamålsenligt sätt. Även om förslagen innebär ett större utrymme än enligt nuvarande regelverk att välja vilken leverantör som ska utföra tjänster finns det inte anledning att befara att förslagen som helhet kommer att leda till några större effekter för konkurrensen. De eventuella negativa konsekvenser som förslagen i detta hänseende kan få vägs upp av de positiva konsekvenser som förslagen som helhet bedöms leda till för såväl upphandlande myndigheter som leverantörer.

Motionerna

I motion 2017/18:4086 av Oscar Sjöstedt (SD) yrkandena 1–6 anförs att motionärerna i grunden är mycket positiva till såväl ökade som tydligare tillståndskrav. Regeringens förslag anses dock vara felaktigt utformat och riskerar att leda till mindre tydliga krav, varför motionärerna vill att propositionen avslås och att regeringen återkommer med kraftigt reviderade lagförslag. I stället för att respektive kommun ska ansvara för prövningen av tillstånd, något som enligt motionärerna riskerar att leda till en ökad olikvärdighet, bör en statlig myndighet ansvara för prövningen. Sanktionsmöjligheter måste finnas på plats, men de måste vara förutsebara; t.ex. ska ett återtagande av ett tillstånd ske på ett rättssäkert sätt och med föregående varningar. Vidare anser motionärerna att det inte ska vara möjligt för myndigheterna att besluta om helt nya föreskrifter. Om regelverk behöver ändras ska detta föregås av en diskussion i riksdagen med efterföljande beslut av riksdagens ledamöter och inte av myndighetstjänstemän.

I motion 2017/18:4111 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M, L, KD) yrkandena 3 och 4 anförs att motionärerna är positiva till att regeringen nu lämnat förslag på en ägar- och ledningsprövning. Förslaget bedöms dock sakna vissa centrala delar. När det gäller tillstånds- och tillsynsprövningen

anser motionärerna att det är svårt att skapa den specialistkompetens som krävs för att åstadkomma en effektiv och rättssäker bedömning, vilket innebär att tolkningen och tillämpningen av det nya regelverket riskerar att skilja sig åt mellan kommuner. Därför vill motionärerna att tillstånds- och tillsynsansvaret för fristående förskolor och fritidshem flyttas från kommunerna till Skolinspektionen.

Vidare anføres att det aktuella förslaget leder till att tillståndsprövningarna blir mer komplexa och till att ansökningsbördan sannolikt kommer att öka. Regeringens konsekvensanalys bedöms här som bristfällig, och motionärerna vill därför att åtgärder vidtas för att korta handläggningstiderna och säkerställa att de nya reglerna inte leder till ytterligare förseningar av tillståndsärenden.

I motion 2017/18:4119 av Emil Källström m.fl. (C) yrkandena 1 framhålls vikten av valfrihet inom välfärdens områden. Enligt motionärerna innebär regeringens förslag ett avskaffande av valfriheten samtidigt som det blir svårare för privata utförare i välfärden att bedriva verksamhet. En mångfald av aktörer är enligt motionärerna en förutsättning för valfrihet. Regeringen bedöms ha fel utgångspunkt i sitt förslag, varför motionärerna vill att propositionen avslås.

Yttranden från socialutskottet och utbildningsutskottet

I yttrande 2017/18:SoU4y anför socialutskottet att finansutskottet bör tillstyrka regeringens proposition i berörda delar och avstyrka Sverigedemokraternas motion 2017/18:4086 yrkande 1 och Centerpartiets motion 2017/18:4119 yrkande 1 om att avslå regeringens proposition. Socialutskottet är positivt till den övergripande inriktningen på regeringens förslag.

När det gäller ett motionsyrkande om att innebörden av ekonomiska förutsättningar bör utvecklas och förklaras, anser socialutskottet liksom regeringen att det avgörande bör vara hur ekonomin påverkar möjligheten att driva verksamheten i enlighet med de krav som ställs för den specifika verksamheten. I likhet med regeringen anser socialutskottet att det kan finnas behov av mer detaljerade föreskrifter om ansökningsförfarandet. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör, precis som anføres i propositionen, få utfärda föreskrifter om villkor för tillstånd respektive godkännanden.

Liksom regeringen anser socialutskottet att det är viktigt att IVO:s handläggningstider är rimliga. Utskottet anser därför att det är positivt att regeringens avsikt är att IVO ska ha så goda förutsättningar som möjligt att fullgöra sitt uppdrag. Socialutskottet anser också att regeringens förslag när det gäller IVO:s tillsyn och möjligheter att återkalla tillstånd är väl avvägda.

Mot den bakgrunden anser socialutskottet att finansutskottet bör avstyrka Sverigedemokraternas motion 2017/18:4086 yrkandena 3–6 och den gemensamma motionen 2017/18:4111 från Moderaterna, Liberalerna och Kristdemokraterna yrkandena 2 och 4 samt Centerpartiets motion

2017/18:4119 yrkande 3. I yttrandet finns fem avvikande meningar (S, M, SD, MP, C, V, L, KD).

I yttrande 2017/18:UbU6y anför utbildningsutskottet att finansutskottet bör tillstyrka regeringens proposition i de delar som berör skollagsreglerad verksamhet och avstyrka Sverigedemokraternas motion 2017/18:4086 yrkande 1 och Centerpartiets motion 2017/18:4119 yrkande 1 om att avslå regeringens proposition. I yttrandet hänvisas till tidigare utredningar som föreslagit en mer ingående prövning av de aktörer som ansöker om att bli godkända som huvudmän för fristående skolor, varför propositionen välkomnas i de delar som berör skollagsreglerad verksamhet.

När det gäller yrkanden om Skolinspektionens ansvar för fristående förskolor konstateras att regeringen i mars 2017 tillsatte en utredning med uppgift att göra en bred översyn av ansvarsfördelningen och organiseringen av myndigheterna på skolområdet, bl.a. Skolinspektionen. Utredaren ska bl.a. analysera och föreslå hur den statliga tillsynen av skolväsendet kan förbättras och särskilt föreslå förändringar för att säkerställa att tillsynen av förskolor och huvudmän för förskolor bedrivs på ett adekvat sätt. Utredningen ska redovisa sitt uppdrag i juni 2018.

Med hänvisning till den utredning som pågår anför utbildningsutskottet att finansutskottet bör avstyrka Sverigedemokraternas motion 2017/18:4086 yrkandena 2 i denna del och 6 i denna del och yrkande 3 i den gemensamma motionen 2017/18:4111 från Moderaterna, Liberalerna och Kristdemokraterna.

När det gäller yrkandet om tydliga sanktionsmöjligheter konstateras att Skolinspektionens sanktionsmöjligheter kan beskrivas som en sanktionstrappa där mindre ingripande åtgärder ska prövas först, men där det också finns möjlighet att hoppa över steg vid allvarliga och brådskande missförhållanden. Den primära sanktionen när brister upptäcks inom tillsynen är föreläggande, som får förenas med vite. Skolinspektionen kan även återkalla ett godkännande för en enskild huvudman och besluta om s.k. statliga åtgärder för rättelse när det gäller en verksamhet som bedrivs av en kommun eller ett landsting. Om överträdelsen är ringa kan Skolinspektionen avstå från ingripande, och vid mindre allvarliga brister kan huvudmannen tilldelas en anmärkning.

När det gäller yrkandet om tillsynsmyndighetens befogenheter konstateras att det av skollagen framgår att Skolinspektionen redan i dag har de uppgifter som efterfrågas av motionärerna. När det gäller Skolinspektionens möjlighet att besluta om föreskrifter konstateras att det framgår av regeringsformen att myndigheter ska utfärda föreskrifter efter bemyndigande från regeringen och att det i det nu aktuella förslaget till ändringar i skollagen finns ett bemyndigande till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att utfärda föreskrifter om villkor för godkännande enligt de nya bestämmelserna. Av propositionen framgår också att det kan finnas behov av mer detaljerade föreskrifter om ansökningsförfarandet vid en ägar- och ledningsprövning.

Mot den bakgrunden anför utbildningsutskottet att finansutskottet bör avstyrka Sverigedemokraternas motion 2017/18:4086 yrkandena 3, 4 och 6 i denna del.

I yttrandet finns fem avvikande meningar (S, M, SD, MP, C, V, L, KD).

Yttrandena återfinns i sin helhet i bilaga 3 och bilaga 4 i betänkandet.

Kompletterande information

Organisationsöversyn av de statliga myndigheterna inom skolväsendet (dir 2017:37)

Den 30 mars 2017 beslutade regeringen att tillsätta en särskild utredare med uppdrag att göra en organisationsöversyn av de statliga myndigheterna inom skolväsendet (dir. 2017:37). Utredaren ska bl.a. analysera och föreslå hur den statliga tillsynen av skolväsendet kan förbättras och organiseras så att nyttan för huvudmän, skolor och förskolor ökar. Som skäl för analysen framhålls en rapport från Skolinspektionen (Regeringsrapport 2016, dnr 2015:3 364) som visar att flera kommuner i sin tillsyn inte fattar rättssäkra beslut om åtgärder för fristående förskolor. Även Ägarprövningsutredningen framhålls i direktivet då den i sitt betänkande Krav på privata aktörer i välfärden (SOU 2015:7) pekade på frågan om tillsyn av fristående förskolor och vissa fritidshem. Utredningens bedömning var att en utredning borde tillsättas för att bl.a. klarlägga förutsättningarna för att flytta över ansvaret för tillsyn av fristående förskolor och vissa fritidshem från kommunerna till Skolinspektionen. Utredaren ska därför

- föreslå förändringar i syfte att säkerställa att tillsynen av förskolor och huvudmän för förskolor bedrivs på ett adekvat sätt
- analysera och föreslå hur det kan säkerställas att huvudmännen får möjlighet till stöd i arbetet med åtgärder till följd av brister som uppmärksammats i samband med tillsyn
- analysera behovet av statlig granskning av förskolan, t.ex. utvärdering och kvalitetsgranskning, i syfte att förbättra nyttan för förskolor och huvudmän för förskolor och vid behov föreslå hur en sådan verksamhet ska organiseras
- vid behov lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget ska redovisas senast den 1 juni 2018.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar regeringens förslag om att öka tillståndskraven för att få bedriva verksamhet inom välfärdens områden och om att införa särskilda regler för upphandling inom välfärden. I likhet med regeringen anser utskottet att de föreslagna lagändringarna skapar bättre förutsättningar för att säkerställa att privata utförare har tillräckliga förutsättningar att bedriva verksamhet med god kvalitet, samtidigt som det kan stärka allmänhetens tilltro till sektorn.

Utskottet delar också regeringens bedömning att särskilda regler för upphandling inom välfärden kan förbättra möjligheterna att ta till vara de särskilda mervärden som leverantörer inom den idéburna sektorn kan erbjuda och att det ger bättre förutsättningar för den idéburna sektorns deltagande i upphandlingar. I likhet med regeringen vill utskottet också framhålla att den utökade tillståndsplikten är angelägen ur både ett brukar- och ett medborgarperspektiv och att de höjda kraven är proportionerliga i förhållande till intresset av att införa förslagen.

Utskottet kan konstatera att såväl socialutskottet som utbildningsutskottet välkomnar förslagen.

När det gäller yrkandet om att kravet på att innebörden av ekonomiska förutsättningar bör utvecklas och förklaras, framhåller socialutskottet i sitt yttrande i likhet med regeringen att det avgörande bör vara hur ekonomin påverkar möjligheten att driva verksamheten i enlighet med de krav som ställs för den specifika verksamheten. Vidare anføres att det kan finnas behov av mer detaljerade föreskrifter om ansökningsförfarandet. Som anføres i propositionen anser socialutskottet att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör få utfärda föreskrifter om villkor för tillstånd respektive godkännanden. Finansutskottet delar denna bedömning.

I likhet med regeringen framhåller också socialutskottet i sitt yttrande vikten av att IVO:s handläggningstider är rimliga. Finansutskottet delar den bedömningen och ser därför i likhet med socialutskottet positivt på att regeringens avsikt är att IVO ska ha så goda förutsättningar som möjligt att fullgöra sitt uppdrag. Finansutskottet kan vidare konstatera att socialutskottet i sitt yttrande anser att regeringens förslag när det gäller IVO:s tillsyn och möjligheter att återkalla tillstånd är väl avvägda. Finansutskottet är inte av någon annan uppfattning.

När det gäller yrkanden om Skolinspektionens ansvar för fristående förskolor kan finansutskottet i likhet med utbildningsutskottet konstatera att regeringen i mars 2017 tillsatte en utredning med uppgift att göra en bred översyn av ansvarsfördelningen och organisationen av myndigheterna på skolområdet, bl.a. Skolinspektionen. Utredningen ska redovisa sitt uppdrag i juni 2018.

När det gäller yrkandet om tydliga sanktionsmöjligheter noterar finansutskottet att utbildningsutskottet i sitt yttrande anför att Skolinspektionens sanktionsmöjligheter kan beskrivas som en sanktionstrappa där mindre ingripande åtgärder ska prövas först, men där det också finns möjlighet att hoppa över steg vid allvarliga och brådska missförhållanden.

När det gäller yrkandet om tillsynsmyndighetens befogenheter kan finansutskottet konstatera att det framgår av skollagen att Skolinspektionen redan i dag har de uppgifter som efterfrågas av motionärerna, vilket framhålls i utbildningsutskottets yttrande. När det gäller Skolinspektionens möjlighet att besluta om föreskrifter anføres i yttrandet att det framgår av regeringsformen att myndigheter ska utfärda föreskrifter efter bemyndigande från regeringen och att det i det nu aktuella förslaget till ändringar i skollagen finns ett

bemyndigande till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att utfärda föreskrifter om villkor för godkännande enligt de nya bestämmelserna. Av propositionen framgår också att det kan finnas behov av mer detaljerade föreskrifter om ansökningsförfarandet vid en ägar- och ledningsprövning.

Med det anförda tillstyrker finansutskottet regeringens proposition och avstyrker här aktuella motionsyrkanden.

Generell tillståndsplikt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen skyndsamt ska återkomma med kompletterande lagstiftning så att likvärdiga krav ställs på privata och offentliga aktörer.

Jämför reservation 4 (S, MP, V).

Motionerna

I motion 2017/18:4086 av Oscar Sjöstedt (SD) yrkande 2 anför att regeringens förslag i propositionen är felaktigt utformat i flertalet avseenden och riskerar att leda till att kraven blir mindre tydliga. Motionärerna vill att samma krav och samma villkor ska upprättas för samtliga aktörer inom välfärdens verksamheter. Kommunerna ska inte vara undantagna så som föreslås i propositionen.

I motion 2017/18:4111 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M, L, KD) yrkande 1 anför att motionärerna är positiva till att regeringen inkommit med förslag på en ägar- och ledningsprövning. Förslagen bedöms dock sakna vissa centrala delar som att offentliga utförare undantagits från ledningsprövningen som är viktiga för att förslagen ska få den kvalitetseffekt som välfärden behöver.

Motionärerna vill att regeringen kompletterar lagstiftningen så att även offentliga välfärdsverksamheter omfattas av ägar- och ledningsprövningen.

I motion 2017/18:4119 av Emil Källström m.fl. (C) yrkande 2 anför att den svenska välfärden inte alltid fördelas jämligt och att kvaliteten i vissa fall brister hos både offentliga och fristående verksamheter. För att säkerställa en jämlig välfärd av hög kvalitet är det viktigt att se över kraven på och regleringen av både offentlig och fristående verksamhet. Enligt motionärerna råder en bred samsyn i riksdagen kring behovet av att stärka kvalitetskraven och uppföljningen. Regeringens förslag om att ställa olika krav på fristående och offentliga aktörer i välfärden kan inte accepteras av motionärerna som vill att all kommunal och fristående verksamhet ska kräva tillstånd och styras med tydliga kvalitetskrav och sanktionsmöjligheter. Verksamheter som inte klarar kvalitetskraven ska snabbt vändas eller stängas ned.

Yttranden från socialutskottet och utbildningsutskottet

Socialutskottet anser i sitt yttrande 2017/18:SoU4y att finansutskottet bör rikta ett tillkännagivande till regeringen om likvärdiga tillståndskrav och likvärdig ledningsprövning. Socialutskottet anser därmed att finansutskottet bör tillstyrka den gemensamma motionen 2017/18:4111 från Moderaterna, Liberalerna och Kristdemokraterna yrkande 1, Centerpartiets motion 2017/18:4119 yrkande 2 och delvis yrkande 2 i Sverigedemokraternas motion 2017/18:4086.

Socialutskottet är positivt till den övergripande inriktningen på regeringens förslag, men anser till skillnad från regeringen att det inte ska ställas olika krav på fristående och offentliga aktörer i välfärden. Regeringens skäl för att undanta kommunal verksamhet från tillståndskrav och ledningsprövning bedöms inte vara tillräckliga. Därför anser socialutskottet att en kompletterande lagstiftning som inför sådana tillståndskrav och ledningsprövning snarast måste komma på plats för att säkerställa att alla medborgare tillförsäkras välfärd av högsta kvalitet. Socialutskottet anser att regeringen skyndsamt bör återkomma till riksdagen med ytterligare förslag på lagstiftning. I yttrandet finns en avvikande mening från Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet.

Utbildningsutskottet anför i sitt yttrande 2017/18:UbU6y att finansutskottet bör tillstyrka den gemensamma motionen 2017/18:4111 från Moderaterna, Liberalerna och Kristdemokraterna yrkande 1, Centerpartiets motion 2017/18:4119 yrkande 2 och delvis yrkande 2 i Sverigedemokraternas motion 2017/18:4086.

Utbildningsutskottet anser att det är ett problem att regeringen vill ställa olika krav på fristående och offentliga aktörer i välfärden. Höga krav ska ställas på samtliga välfärdsaktörer så att en god kvalitet i välfärden säkras oavsett om den enskilde väljer en offentlig, en privat eller en ideell välfärdsaktör. Likabehandlingsprincipen ska värnas, och regeringens skäl för att undanta kommunal verksamhet från ledningsprövning bedöms sakna grund. Därför anser utbildningsutskottet att en kompletterande lagstiftning som inrättar en sådan prövning måste komma på plats snarast för att säkerställa att alla medborgare tillförsäkras välfärd av högsta kvalitet. Regeringen ska därför återkomma till riksdagen med förslag som innebär att även offentlig välfärdsverksamhet som bedrivs enligt bl.a. skollagen (2010:800) ska vara föremål för likvärdiga tillståndskrav och en ledningsprövning som är likvärdig med den som föreslås i den nu aktuella propositionen. I yttrandet finns en avvikande mening från Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet.

Yttrandena återfinns i sin helhet i bilaga 3 och 4 i betänkandet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis framhålla de tillkännagivanden som riksdagen riktat till regeringen med den tydliga uppmaningen att återkomma med förslag om att införa en generell tillståndsplikt för alla utförare i välfärden oavsett

driftsform. Regeringen har trots denna uppmaning valt att undanta offentliga utförare från ledningsprövningen. En majoritet av all välfärdsproduktion berörs därmed inte av den lagstiftning som nu föreslås och kommer därmed inte åt de missförhållanden som finns inom kommunala verksamheter. Liksom såväl socialutskottet som utbildningsutskottet anser även finansutskottet att regeringens skäl för att undanta kommunal verksamhet från tillståndskrav och ledningsprövning inte är tillräckliga och att de saknar grund.

Utskottet anser inte att riksdagens tillkännagivanden är tillgodosedda. Regeringen ska därför skyndsamt återkomma till riksdagen med kompletterande lagstiftning som inför sådana tillståndskrav och sådan ledningsprövning för att säkerställa att alla medborgare tillförsäkras välfärd av högsta kvalitet.

Detta bör riksdagen tillkänna för regeringen.

Ändrade regler för upphandling inom välfärden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om offentlig upphandling med hänvisning till det arbete som regeringen bedriver. Jämför reservation 5 (L, KD).

Motionen

Med anledning av regeringens proposition anförs i motion 2017/18:4121 av Jakob Forssmed och Mats Persson (KD, L) yrkandena 1–4 att det är viktigt att regelverket för offentlig upphandling tar särskild hänsyn till icke-vinstdrivande ideella aktörer och att regelverket underlättar för ideella aktörer att verka. Motionärerna stöder i grunden förslaget om enklare och flexibla regler för upphandling av vissa sociala tjänster och andra särskilda tjänster samt reserverade kontrakt för vissa tjänster. Däremot anser motionärerna att det finns skäl att följa upp och granska konsekvenserna av de föreslagna förändringarna då det bedöms som osäkert om ändringarna kommer att förbättra ideella aktörers möjligheter på marknaden i tillräckligt stor utsträckning för att på allvar förbättra förutsättningarna. En utvärdering bör därför genomföras så snart det finns tillräckligt med underlag att tillgå. Den bör ta sikte på konsekvenserna av förslaget om att ”ett fåtal” regler ska gälla för upphandling av välfärdstjänster under tröskelvärdet i stället för att undantas helt från LOU. Om utvärderingen visar att förändringen inneburit små eller inga förbättringar för sektorn bör det på nytt övervägas om upphandlingar under tröskelvärdet av de välfärdstjänster som nämns i propositionen kan undantas helt från LOU.

När det gäller regeringens förslag om reserverade upphandlingar och kontrakt anser motionärerna att intentionerna är goda men att det kan finnas problem med den EU-stipulerade treårsgränsen på kontraktets längd. Enligt

motionärerna riskerar det att minska kontinuiteten och försämra verksamhetens långsiktighet. Därför ses det som viktigt att de föreslagna bestämmelserna utvärderas, och om det visar sig att regeln behöver ändras bör regeringen driva frågan i EU-sammanhang.

Motionärerna anser också att regeringen skyndsamt bör återkomma till riksdagen med ett tydliggörande av hur ett idéburet offentligt partnerskap (IOP) kan genomföras inom ramen för dagens lagstiftning, eller med de förändringar av lagstiftningen som krävs för att formen ska kunna användas och utvecklas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan inledningsvis konstatera att en allmän strävan från regeringens sida är att göra det möjligt för en mångfald av leverantörer att delta i offentliga upphandlingar och att utforma regelverket på ett sätt som kan bidra till att de idéburna aktörernas särskilda potential tas till vara, vilket utskottet välkomnar.

Utskottet delar regeringens bedömning att ett fåtal grundläggande regler bör göras tillämpliga även på sådana upphandlingar som understiger tröskelvärdet och som saknar ett bestämt gränsöverskridande intresse. Att upphandlingar görs på ett öppet och rättssäkert sätt är enligt utskottets mening en grundläggande förutsättning för förtroendet för myndigheterna och för tilltron till det allmänna. Genom öppenhet kan också en ökad mångfald av leverantörer främjas. Därför anser utskottet i likhet med regeringen att ett fåtal bestämmelser som säkerställer öppenhet och rättssäkerhet bör gälla även vid upphandling av sociala tjänster och andra särskilda tjänster under tröskelvärdena som saknar ett bestämt gränsöverskridande intresse. Upphandlingar under tröskelvärdena kan vara intressant att utreda om det nu föreslagna regelverket inte får avsedda effekter. Utskottet kan också konstatera att regeringen har för avsikt att följa utvecklingen och utvärdera reglerna efter en tid.

När det gäller idéburet offentligt partnerskap kan utskottet notera regeringens strategi för sociala företag. Inom ramen för strategin ges exempel på insatser som regeringen avser att genomföra. Det kan t.ex. handla om sociala utfallskontrakt (social impact bonds) eller idéburet offentligt partnerskap (IOP).

Med det anförda avstyrker utskottet de aktuella motionsyrkandena.

Värna mångfalden genom att inte försvåra för mindre aktörer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen ska säkerställa att tillståndskrav samt ägar- och ledningsprövning inte medför otillbörliga hinder att etablera sig och verka på välfärdsområdet, i synnerhet när det gäller små aktörers möjligheter – såsom kooperativ – och återkomma till riksdagen med sådana förslag.

Jämför reservation 6 (S, MP, V).

Motionerna

I motion 2017/18:4111 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M, L, KD) yrkandena 2 anförs att kriterierna för ägar- och ledningsprövningen i stort är väl avvägda. Motionärerna är dock kritiska till att det inte är tillräckligt specificerat vad det i praktiken innebär att tillståndshavaren ska ha ekonomiska förutsättningar och menar att det finns en risk för godtycke i tillämpningen. Motionärerna vill därför att regeringen säkerställer att kraven ställs upp på ett sådant sätt att mindre aktörer inte stängs ute.

I motion 2017/18:4119 av Emil Källström m.fl. (C) yrkandena 3 anförs att regeringen bör säkerställa att tillståndskrav inte medför hinder för nya aktörer att etablera sig.

Utskottets ställningstagande

Regeringen har nu lämnat förslag på att införa ytterligare tillståndskrav och en ägar- och ledningsprövning för fristående välfärdsverksamheter. Den senare ska göras mot de kriterier som anges i lag, och ansökan ska bedömas av respektive tillståndsmyndighet. Utskottet anser inte att regeringen i tillräcklig utsträckning har specificerat vad som i praktiken krävs av välfärdsaktörerna för att leva upp till kraven. Specifikt frågan om vad det innebär att tillståndshavaren ska ha rätt ekonomiska förutsättningar har aktualiserats, vilket gör att det finns en risk för godtycke i tillämpningen. Utskottet kan notera att regeringen tar upp behovet av föreskrifter för att närmare precisera hur prövningen ska gå till, vilket är bra. I arbetet med att ta fram sådana föreskrifter anser utskottet att regeringen ska ta hänsyn till att en mångfald av aktörer, stora som små, även i fortsättningen ska kunna verka i välfärden. Regeringen bör också återkomma till riksdagen med ytterligare förslag som säkerställer detta i fråga om såväl tillståndskrav som ägar- och ledningsprövning. Utskottet ser en risk att alltför långtgående krav kan komma att ställa upp otillbörliga hinder för sådana aktörer, exempelvis kooperativ, som vill etablera sig på välfärdsområdet. Regeringen måste därför säkerställa

att de regler som föreslås inte medför otillbörliga hinder mot att etablera sig och verka på välfärdsområdet, i synnerhet när det gäller små aktörers – såsom kooperativ – möjligheter.

Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen.

Reservationer

1. **Ökade tillståndskrav och särskilda regler för upphandling inom välfärden, punkt 1 (M, L, KD)**

av Elisabeth Svantesson (M), Maria Plass (M), Jörgen Andersson (M), Mats Persson (L), Jakob Forssmed (KD) och Anette Åkesson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade med den ändringen i 27 § första stycket 6 att ordet "Omhändertagande" byts ut mot "omhändertagande",

2. lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453) med den ändringen i 7 kap. 1 § andra stycket att kommatecknet efter "6" utgår,

3. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400),

4. lag om ändring i skollagen (2010:800) med de ändringarna i 26 kap. 13 § första stycket att ", ett medgivande" läggs till efter "godkännande" och ett kommatecken läggs till efter "lag",

5. lag om ändring i lagen (2016:1145) om offentlig upphandling med de ändringarna att ett andra stycke läggs till i 2 kap. 1 § med lydelsen "Kontrakt enligt första stycket 1 regleras i 2 §. Kontrakt enligt första stycket 2 regleras i 3–12 §§.", att det tredje stycket i 19 kap. 3 § utgår och att en rubrik införs närmast före 19 kap. 6 a § med lydelsen "Reserverad upphandling för vissa välfärdstjänster enligt bilaga 2 a" och ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:4111 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M, L, KD) yrkandena 3 och 4, bifaller delvis proposition 2017/18:158 punkterna 1–5 och avslår motionerna 2017/18:4086 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkandena 1, 3–5 och 6 i denna del och

2017/18:4119 av Emil Källström m.fl. (C) yrkande 1.

Ställningstagande

Vi är positiva till att regeringen nu lämnat förslag på en ägar- och ledningsprövning. Förslaget saknar dock vissa centrala delar. När det gäller tillstånds- och tillsynsprövningen anser vi att det är svårt att skapa den specialistkompetens som krävs för att åstadkomma en effektiv och rättssäker bedömning, vilket innebär att tolkningen och tillämpningen av det nya regelverket riskerar att skilja sig åt mellan kommuner. Därför bör regeringen

återkomma med förslag om att flytta tillstånds- och tillsynsansvaret för fristående förskolor och fritidshem från kommunerna till Skolinspektionen.

Vi anser vidare att det aktuella förslaget leder till att tillståndsprövningarna blir mer komplexa och sannolikt till att ansökningsbördan kommer att öka. Regeringen bör därför vidta åtgärder för att minska handläggningstiderna och säkerställa att de nya reglerna inte leder till ytterligare förseningar av tillståndsärenden.

Vi tillstyrker delvis regeringens proposition 2017/18:158 med de ändringar utskottet föreslår under punkt 1 och motion 2017/18:4111 yrkandena 3 och 4 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M, L, KD). Övriga här aktuella motionsyrkanden avstyrks.

2. Ökade tillståndskrav och särskilda regler för upphandling inom välfärden, punkt 1 (SD)

av Oscar Sjöstedt (SD) och Dennis Dioukarev (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag och ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2017/18:4086 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkandena 1, 3–5 och 6 i denna del och

2017/18:4119 av Emil Källström m.fl. (C) yrkande 1 och avslår proposition 2017/18:158 punkterna 1–5 och motion

2017/18:4111 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M, L, KD) yrkandena 3 och 4.

Ställningstagande

Vi är mycket positiva till såväl ökade som tydligare tillståndskrav. Däremot anser vi att regeringens förslag om tillståndsprövning är felaktigt utformat och att det riskerar att leda till mindre tydliga krav. Propositionen bör därför avslås. Regeringen bör återkomma till riksdagen med kraftigt reviderade lagförslag. I stället för att respektive kommun ska ansvara för prövningen av tillstånd bör en statlig myndighet ansvara för prövningen. Sanktionsmöjligheter måste finnas på plats, men de måste vara förutsebara; t.ex. ska ett återtagande av ett tillstånd ske på ett rättssäkert sätt och med föregående varningar. Vidare bör det inte vara möjligt för myndigheterna att besluta om helt nya föreskrifter. Om regelverk behöver ändras ska detta föregås av en diskussion i riksdagen med efterföljande beslut av riksdagens ledamöter och inte av myndighetstjänstemän.

Vi tillstyrker Sverigedemokraternas motion 2017/18:4086 av Oscar Sjöstedt m.fl. yrkandena 1, 3–5 och 6 i denna del och Centerpartiets motion

2017/18:4119 av Emil Källström m.fl. yrkande 1. Regeringens proposition avstyrks liksom övriga här aktuella motionsyrkanden.

3. Ökade tillståndskrav och särskilda regler för upphandling inom välfärden, punkt 1 (C)

av Peter Helander (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2017/18:4086 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkande 1 och

2017/18:4119 av Emil Källström m.fl. (C) yrkande 1 och

avslår proposition 2017/18:158 punkterna 1–5 och motionerna

2017/18:4086 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkandena 3–5 och 6 i denna del och

2017/18:4111 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M, L, KD) yrkandena 3 och 4.

Ställningstagande

Regeringens förslag om ökade tillståndskrav innebär enligt min mening ett avskaffande av valfriheten samtidigt som det blir svårare för privata utförare i välfärden att bedriva verksamhet. En mångfald av aktörer är en förutsättning för valfrihet. Jag anser att regeringen har fel utgångspunkt i sitt förslag, varför propositionen bör avslås.

Jag tillstyrker Centerpartiets motion 2017/18:4119 av Emil Källström m.fl. yrkande 1 och Sverigedemokraternas motion 2017/18:4086 av Oscar Sjöstedt yrkande 1. Regeringens proposition avstyrks liksom övriga här aktuella motionsyrkanden.

4. Generell tillståndsplikt, punkt 2 (S, MP, V)

av Fredrik Olovsson (S), Monica Green (S), Ingela Nylund Watz (S), Ulla Andersson (V), Niklas Karlsson (S), Björn Wiechel (S), Adnan Dibrani (S) och Rasmus Ling (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår utskottets förslag.

Därmed avslår riksdagen motionerna

2017/18:4086 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkandena 2 och 6 i denna del,

2017/18:4111 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M, L, KD) yrkande 1 och

2017/18:4119 av Emil Källström m.fl. (C) yrkande 2.

Ställningstagande

Välfärdsutredningen har haft i uppdrag att bedöma om någon form av prövning bör göras av anställda som befinner sig i ledande ställning i offentlig verksamhet. Utredningen har valt att inte lämna något sådant förslag. Utredningen anför bl.a. att kommunallagen (2017:725) vilar på den principiella grunden att de förtroendevalda har ansvaret för att fatta alla beslut. Även om kommuner och landsting delegerar rätten att besluta i vissa ärenden till de anställda är de förtroendevalda ur revisionssynpunkt helt ansvariga för all verksamhet. Det är medborgarna som i allmänna val utkräver ansvar av de folkvalda. Om den offentliga verksamheten uppvisar brister är det alltså folket som i första hand kan utkräva ansvar genom att rösta bort de förtroendevalda och ersätta dem med andra. Någon motsvarande möjlighet för medborgarna att ställa vd:n och styrelsen till ansvar i aktiebolag om verksamheten inte håller en godtagbar kvalitet finns inte. Kommuner och privata aktörer har olika roller och ansvar. Aktiebolag har som enda syfte enligt Aktiebolagslagen att bereda ägaren vinst. Därför skiljer sig ändamålen för verksamheten åt beroende på vem som är huvudman. Kommunerna har ett lagstadgat ansvar för att tillhandahålla socialtjänst och utbildning åt medborgarna, och förutsätts ha kunskap och kompetens inom det som utgör kommunernas grundläggande uppdrag. Vi delar denna bedömning och anser att det finns sådana principiella skillnader mellan kommunal och enskild verksamhet att det inte finns skäl att införa något som motsvarar en ägar- och ledningsprövning för kommunal verksamhet.

Vi avstyrker samtliga här aktuella motionsyrkanden.

5. Ändrade regler för upphandling inom välfärden, punkt 3 (L, KD)

av Mats Persson (L) och Jakob Forssmed (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:4121 av Jakob Forssmed och Mats Persson (KD, L) yrkandena 1–4.

Ställningstagande

Vi anser att det är viktigt att regelverket för offentlig upphandling tar särskild hänsyn till icke-vinstdrivande ideella aktörer och att regelverket underlättar

för ideella aktörer att verka. Vi stöder i grunden förslaget om enklare och flexibla regler för upphandling av vissa sociala tjänster och andra särskilda tjänster samt reserverade kontrakt för vissa tjänster. Däremot anser vi att det finns skäl att följa upp och granska konsekvenserna av de föreslagna förändringarna då det bedöms som osäkert om ändringarna kommer att förbättra ideella aktörers möjligheter på marknaden i tillräckligt stor utsträckning för att på allvar förbättra förutsättningarna. En utvärdering bör därför genomföras så snart det finns tillräckligt med underlag att tillgå. Den bör ta sikte på konsekvenserna av förslaget om att ”ett fåtal” regler ska gälla för upphandling av välfärdstjänster under tröskelvärdet i stället för att undantas helt från LOU. Om utvärderingen visar att förändringen inneburit små eller inga förbättringar för sektorn bör det på nytt övervägas om upphandlingar under tröskelvärdet av de välfärdstjänster som nämns i propositionen kan undantas helt från LOU.

När det gäller regeringens förslag om reserverade upphandlingar och kontrakt anser vi att intentionerna är goda men att det kan finnas problem med den EU-stipulerade treårsgränsen på kontraktets längd. Det riskerar att minska kontinuiteten och försämra verksamhetens långsiktighet. Därför är det viktigt att de föreslagna bestämmelserna utvärderas, och om det visar sig att regeln behöver ändras bör regeringen driva frågan i EU-sammanhang.

Regeringen bör också skyndsamt återkomma till riksdagen med ett tydliggörande av hur ett idéburet offentligt partnerskap (IOP) kan genomföras inom ramen för dagens lagstiftning, eller med de förändringar av lagstiftningen som krävs för att formen ska kunna användas och utvecklas.

Vi tillstyrker motion 2017/18:4121 av Jakob Forssmed och Mats Persson (KD, L) yrkandena 1–4.

6. Värna mångfalden genom att inte försvåra för mindre aktörer, punkt 4 (S, MP, V)

av Fredrik Olovsson (S), Monica Green (S), Ingela Nylund Watz (S), Ulla Andersson (V), Niklas Karlsson (S), Björn Wiechel (S), Adnan Dibrani (S) och Rasmus Ling (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår utskottets förslag.

Därmed avslår riksdagen motionerna
2017/18:4111 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M, L, KD) yrkande 2 och
2017/18:4119 av Emil Källström m.fl. (C) yrkande 3.

Ställningstagande

Syftet med regeringens förslag om att införa tillståndskrav är bl.a. att hindra oseriösa aktörer med bristfällig kompetens från att etablera sig på marknaden och säkerställa att de som verkar där har de ekonomiska förutsättningar som krävs för att bedriva verksamheten. Att minska oseriösa aktörers möjlighet att bedriva skattefinansierad välfärdsverksamhet är dessutom viktigt för allmänhetens tilltro till sektorn som helhet.

Som regeringen anför innebär den utökade tillståndsplikten dock en prövning av omständigheter och faktorer som utföraren även utan någon förändring måste kunna hantera för att bedriva verksamheten på ett godtagbart sätt. Vi delar regeringens bedömning att det därför bör vara möjligt, även för mindre utförare, att utan någon större administrativ börda ansöka om tillstånd och leva upp till kraven för att beviljas tillstånd. Vi anser att den utökade tillståndsplikten är angelägen både ur ett brukar- och ett medborgarperspektiv och att de höjda kraven för företagen är proportionerliga i förhållande till intresset av att införa förslagen.

På samma sätt som förslaget om utökad tillståndsplikt medför förslaget att det ska krävas insikt, lämplighet och ekonomiska förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för verksamheten en viss ökad administrativ belastning för de enskilda aktörerna. I likhet med regeringen anser vi att denna belastning bör kunna hanteras av såväl större som mindre aktörer. Mot bakgrund av att det rör sig om skattefinansierad verksamhet som riktar sig till skyddsvärda grupper anser vi att förslagen är angelägna och därför även att konsekvenserna av dessa krav är proportionerliga i förhållande till intresset av att införa dem.

Vi delar också regeringens bedömning att förslagen generellt sett kommer att bidra till att förbättra konkurrensvillkoren inom välfärdssektorn, genom att förhindra att oseriösa aktörer eller aktörer med bristfälliga förutsättningar etablerar sig eller verkar inom sektorn. Därigenom blir också villkoren på marknaden mer likvärdiga, vilket skapar förutsättningar för en sund konkurrens.

Vi avstyrker samtliga här aktuella motionsyrkanden

BILAGA I

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2017/18:158 Ökade tillståndskrav och särskilda regler för upphandling inom välfärden:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453).
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).
4. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).
5. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2016:1145) om offentlig upphandling.

Följdmotionerna

2017/18:4086 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD):

1. Riksdagen avslår propositionen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om likabehandling och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tydligare sanktionsmöjligheter och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om myndigheternas befogenheter och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tydligare krav och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med lagförslag i enlighet med motionens intentioner och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:4111 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M, L, KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag som innebär att även offentligt drivna välfärdsverksamheter som bedrivs inom skollagen, LSS eller SoL ska vara föremål för likvärdiga tillståndskrav och en likvärdig ledningsprövning som den som föreslås i denna proposition och tillkännager detta för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska säkerställa att kravet på ekonomiska förutsättningar inte medför otillbörliga hinder för små aktörer att etablera sig på välfärdsområdet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att flytta tillstånds- och tillsynsansvaret när det gäller fristående förskolor och fritidshem från kommunerna till Skolinspektionen och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör vidta åtgärder för att förkorta handläggningstiderna hos Inspektionen för vård och omsorg och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:4119 av Emil Källström m.fl. (C):

1. Riksdagen avslår proposition 2017/18:158.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag som innebär att även offentligt drivna välfärdsverksamheter ska vara föremål för en likvärdig ledningsprövning som den som föreslås i proposition 2017/18:158 och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag som säkerställer att tillståndskrav inte medför hinder för nya aktörer att etablera sig inom välfärden och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:4121 av Jakob Forssmed och Mats Persson (KD, L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en utvärdering av effekten av de nya reglerna för upphandling av vissa sociala tjänster och andra särskilda tjänster under tröskelvärdet och hur dessa har påverkat den idéburna sektorns möjligheter att delta i upphandlingar och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ifall utvärderingen visar små eller inga förbättringar för den idéburna sektorn bör regeringen på nytt överväga en ordning där upphandlingar under tröskelvärdet av de välfärdstjänster som anges i propositionen helt undantas från LOU i enlighet med förslaget från utredningen Palett för ett stärkt civilsamhälle (SOU 2016:13) och med förslag på hur detta kan genomföras och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska utvärdera förslaget att reservera upphandlingar av vissa tjänster i LOU och särskilt effekten av den föreslagna treårsregeln och tillkännager detta för regeringen.

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör återkomma till riksdagen med ett tydliggörande av hur ett ideellt offentligt partnerskap (IOP) ska kunna genomföras inom ramen för dagens lagstiftning eller med de förändringar av lagstiftningen som krävs för att formen ska kunna användas och utvecklas och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade¹

dels att nuvarande 23 a–23 e §§ ska betecknas 23 c–23 g §§,

dels att 13, 23, 26, 26 f, 26 g och 27 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas tre nya paragrafer, 20 a, 23 a och 23 b §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 §²

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får i fråga om verksamhet enligt 9 § meddela föreskrifter till skydd för enskildas liv, personliga säkerhet eller hälsa.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om *villkor för tillstånd enligt 23 §.*

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. avgift för ansökningar enligt 20 a §, och

2. villkor för tillstånd enligt 23 och 23 a §§.

20 a §

Inspektionen för vård och omsorg får ta ut en avgift för ansökningar om tillstånd enligt 23 §.

23 §³

En enskild person får inte utan tillstånd av Inspektionen för vård och omsorg yrkesmässigt bedriva verksamhet *med personlig assistans som avses i 9 § 2 eller verksamhet som avses i 9 § 6–10.*

En enskild person får inte utan tillstånd av Inspektionen för vård och omsorg yrkesmässigt bedriva verksamhet *som avses i 9 § 2–10.*

¹ Senaste lydelse av

23 a § 2007:1313

23 b § 2007:1313

23 c § 2012:940

23 d § 2012:940

23 e § 2010:430.

² Senaste lydelse 2012:930.

³ Senaste lydelse 2012:961.

Tillstånd att bedriva verksamhet som avses i första stycket får meddelas endast den som *med hänsyn till sina ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt visar sig lämplig att bedriva sådan verksamhet*. I fråga om en juridisk person ska *lämplighetsprövningen även avse*

1. den verkställande direktören och *annan* som genom en ledande ställning eller på annat sätt har ett bestämmande inflytande över verksamheten,

2. *de styrelseledamöter och styrelsesuppleanter som till följd av eget eller närståendes ekonomiska intresse har en väsentlig gemenskap med den juridiska personen, som är grundad på andelsrätt eller därmed jämförligt ekonomiskt intresse, och*

3. bolagsmännen i kommanditbolag eller andra handelsbolag.

Tillstånd att bedriva verksamhet som avses i första stycket får meddelas endast den som *genom erfarenhet eller på annat sätt har förvärvat insikt i de föreskrifter som gäller för verksamheten*. I fråga om en juridisk person ska *prövningen sammantaget avse*

1. den verkställande direktören och *andra* som genom en ledande ställning eller på annat sätt har ett bestämmande inflytande över verksamheten,

2. styrelseledamöter och styrelsesuppleanter,

3. bolagsmännen i kommanditbolag eller andra handelsbolag, *och*

4. *personer som genom ett direkt eller indirekt ägande har ett väsentligt inflytande över verksamheten*.

Vidare krävs att den enskilda personen i övrigt bedöms lämplig. I fråga om en juridisk person krävs att samtliga som anges i andra stycket 1–4 bedöms lämpliga. Vid lämplighetsbedömningen ska viljan och förmågan att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna, laglydnad i övrigt och andra omständigheter av betydelse beaktas.

Kommun och landsting som ska bedriva verksamhet som avses i första stycket ska anmäla denna verksamhet till Inspektionen för vård och omsorg innan verksamheten påbörjas.

Den som har beviljats ekonomiskt stöd för personlig assistans enligt 9 § 2 eller assistansersättning enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken, och som har anställt någon för sådan personlig assistans, ska göra en anmälan till Inspektionen för vård och omsorg innan assistenten påbörjar sitt arbete.

23 a §

En sådan enskild person som avses i 23 § ska ha ekonomiska förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för verksamheten.

23 b §

Den som har beviljats tillstånd enligt 23 § ska anmäla förändringar i den krets av personer som avses i andra stycket samma paragraf till Inspektionen för vård och omsorg senast en månad efter förändringen.

26 §⁴

Tillsyn enligt denna lag innebär granskning av att verksamheten uppfyller krav och mål enligt lagar och andra föreskrifter samt beslut som har meddelats med stöd av sådana föreskrifter. Tillsynen innebär även granskning av att den som har meddelats tillstånd enligt 23 § fortlöpande uppfyller *lämplighetskravet i 23 § andra stycket*.

Tillsyn enligt denna lag innebär granskning av att verksamheten uppfyller krav och mål enligt lagar och andra föreskrifter samt beslut som har meddelats med stöd av sådana föreskrifter. Tillsynen innebär även granskning av att den som har meddelats tillstånd enligt 23 § fortlöpande uppfyller *kraven i 23 § andra och tredje styckena samt 23 a och 23 b §§*.

Föreläggande enligt 26 c och 26 f §§, återkallelse av tillstånd och förbud enligt 26 g § första och andra styckena och 26 h § får användas endast när verksamheten inte uppfyller de krav som framgår av lagar och andra föreskrifter.

26 f §⁵

Om Inspektionen för vård och omsorg finner att det i verksamhet som står under tillsyn enligt denna lag förekommer ett missförhållande som har betydelse för enskildas möjligheter att kunna få de insatser de har rätt till, får inspektionen förelägga den som svarar för verksamheten att avhjälpa missförhållandet. Ett föreläggande ska innehålla uppgifter om de åtgärder som inspektionen anser nödvändiga för att det påtalade missförhållandet ska kunna avhjälpas. Ett beslut om föreläggande får förenas med vite.

Om Inspektionen för vård och omsorg finner att det i verksamhet som står under tillsyn enligt denna lag förekommer ett missförhållande som har betydelse för enskildas möjligheter att kunna få de insatser de har rätt till, får inspektionen förelägga den som svarar för verksamheten att avhjälpa missförhållandet. *Om inspektionen finner att kraven i 23 § andra och tredje styckena eller 23 a § inte är uppfyllda i verksamhet som beviljats tillstånd, eller att en sådan förändring som avses i 23 b § inte har anmälts, får inspektionen förelägga den som har beviljats tillstånd att avhjälpa bristen.* Ett

⁴ Senaste lydelse 2012:930.

⁵ Senaste lydelse 2012:961.

föreläggande ska innehålla uppgifter om de åtgärder som inspektionen anser nödvändiga för att det påtalade missförhållandet *eller bristen* ska kunna avhjälpas. Ett beslut om föreläggande får förenas med vite.

Inspektionen för vård och omsorg får även förelägga den kommun eller det landsting som inte har fullgjort sin anmälnings-skyldighet enligt 23 § *tredje stycket* att fullgöra denna skyldighet. Ett beslut om föreläggande får förenas med vite.

Inspektionen för vård och omsorg får även förelägga den kommun eller det landsting som inte har fullgjort sin anmälnings-skyldighet enligt 23 § *fjärde stycket* att fullgöra denna skyldighet. Ett beslut om föreläggande får förenas med vite.

26 g §⁶

Om ett missförhållande enligt 26 f § första stycket är allvarligt och Inspektionen för vård och omsorgs föreläggande inte följts, får inspektionen besluta att helt eller delvis återkalla tillståndet för verksamheten. Om verksamheten inte är tillståndspliktig får inspektionen i stället besluta att helt eller delvis förbjuda fortsatt verksamhet.

Om missförhållandet innebär fara för enskildas liv, hälsa eller personliga säkerhet i övrigt, får Inspektionen för vård och omsorg besluta att utan föregående föreläggande helt eller delvis återkalla tillståndet för verksamheten. Om verksamheten inte är tillståndspliktig får inspektionen i stället besluta att helt eller delvis förbjuda fortsatt verksamhet.

Ett tillstånd att bedriva verksamhet får även återkallas om tillståndshavaren *inte kan anses lämplig enligt 23 § andra stycket* eller inte tillhandahåller assistans enligt 24 §.

Ett tillstånd att bedriva verksamhet får även återkallas om tillståndshavaren inte tillhandahåller assistans enligt 24 §.

Ett tillstånd får återkallas utan föregående föreläggande om tillståndshavaren inte uppfyller kraven i 23 § andra och tredje styckena eller 23 a §.

27 §⁷

Beslut av en nämnd som avses i 22 § eller av Inspektionen för vård och omsorg får överklagas till allmän förvaltningsdomstol om beslutet avser

1. insatser för en enskild enligt 9 §,
2. utbetalning till någon annan enligt 11 §,
3. återbetalning enligt 12 §,
4. förhandsbesked om rätt till insatser enligt 16 § andra eller tredje stycket,

⁶ Senaste lydelse 2012:961.

⁷ Senaste lydelse 2012:961.

5. tillstånd till enskild verksamhet enligt 23 §,
 6. Omhändertagande av person- 6. Omhändertagande av person-
 akt enligt 23 d §, akt enligt 23 f §,
 7. föreläggande enligt 26 c och 26 f §§,
 8. återkallelse av tillstånd och förbud enligt 26 g–26 i §§, eller
 9. indragning eller nedsättning av ekonomiskt stöd enligt 9 c § andra stycket.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

I fråga om överklagande av Inspektionen för vård och omsorgs beslut enligt 23 c § gäller i tillämpliga delar 6 kap. 7–11 §§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Beslut i frågor som avses i första stycket gäller omedelbart.

Förvaltningsrätten eller kammarrätten får dock förordna att dess beslut ska gälla först sedan det *vunnit* laga kraft.

I fråga om överklagande av Inspektionen för vård och omsorgs beslut enligt 23 e § gäller i tillämpliga delar 6 kap. 7–11 §§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Förvaltningsrätten eller kammarrätten får dock förordna att dess beslut ska gälla först sedan det *fått* laga kraft.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2019.

2. Den som före ikraftträdandet påbörjat sådan verksamhet som avses i 9 § 3–5 ska senast den 1 mars 2019 ansöka om tillstånd enligt denna lag för att få fortsätta bedriva verksamheten. Påbörjad verksamhet utan tillstånd får endast fortsätta fram till dess att slutligt beslut i tillståndsärendet fått laga kraft.

2 Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

Härigenom föreskrivs i fråga om socialtjänstlagen (2001:453) dels att 7 kap. 1 och 2 §§ och 13 kap. 8 och 9 §§ ska ha följande lydelse, dels att det ska införas tre nya paragrafer, 7 kap. 2 a och 2 b §§ och 16 kap. 10 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

1 §¹

Ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ får inte utan tillstånd av Inspektionen för vård och omsorg yrkesmässigt bedriva

1. verksamhet i form av stödboende eller hem för vård eller boende enligt 6 kap.,

2. verksamhet i form av boenden som motsvarar dem som avses i 5 kap. 5 § andra stycket eller 5 kap. 7 § tredje stycket,

3. verksamhet i form av hem för viss annan heldygnsvård,

4. verksamhet i form av hem eller öppen verksamhet för vård under en begränsad del av dygnet, oavsett var verksamheten bedrivs, *eller*

5. verksamhet som har till uppgift att till socialnämnden föreslå familjehem och jourhem till barn samt som lämnar stöd och handledning till sådana hem som tar emot barn.

Kommun och landsting som driver verksamhet som avses i första stycket 1–4, ska anmäla denna verksamhet till Inspektionen för vård och omsorg innan verksamheten påbörjas.

4. verksamhet i form av hem eller öppen verksamhet för vård under en begränsad del av dygnet, oavsett var verksamheten bedrivs,

5. verksamhet som har till uppgift att till socialnämnden föreslå familjehem och jourhem till barn samt som lämnar stöd och handledning till sådana hem som tar emot barn, *eller*

6. hemtjänst.

Kommun och landsting som driver verksamhet som avses i första stycket 1–4 och 6, ska anmäla denna verksamhet till Inspektionen för vård och omsorg innan verksamheten påbörjas.

2 §

Tillstånd att bedriva sådan verksamhet som avses i 1 § får beviljas endast om verksamheten uppfyller kraven på god kvalitet och säkerhet.

Tillstånd får vidare endast beviljas den som genom erfarenhet eller på annat sätt har förvärvat insikt i de föreskrifter som gäller för verksamheten. I fråga om en juridisk person ska prövningen sammantaget avse

¹ Senaste lydelse 2017:210.

1. den verkställande direktören och andra som genom en ledande ställning eller på annat sätt har ett bestämmande inflytande över verksamheten,

2. styrelseledamöter och styrelsesuppleanter,

3. bolagsmännen i kommanditbolag eller andra handelsbolag, och

4. personer som genom ett direkt eller indirekt ägande har ett väsentligt inflytande över verksamheten.

Vidare krävs att sökanden i övrigt bedöms lämplig. I fråga om en juridisk person krävs att samtliga som anges i andra stycket 1–4 bedöms lämpliga. Vid lämplighetsbedömningen ska viljan och förmågan att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna, laglydnad i övrigt och andra omständigheter av betydelse beaktas.

Sökanden ska även ha ekonomiska förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för verksamheten.

Tillstånd får förenas med villkor av betydelse för kvaliteten och säkerheten i verksamheten.

Om verksamheten helt eller till väsentlig del ändras eller flyttas, skall nytt tillstånd sökas.

Om verksamheten helt eller till väsentlig del ändras eller flyttas, ska nytt tillstånd sökas.

2 a §

Den som har beviljats tillstånd enligt 1 § ska anmäla förändringar i den krets av personer som avses i 2 § till Inspektionen för vård och omsorg senast en månad efter förändringen.

2 b §

Inspektionen för vård och omsorg får ta ut en avgift för ansökningar om tillstånd enligt 1 §.

13 kap.**8 §²**

Om Inspektionen för vård och omsorg finner att det i verksamhet som står under tillsyn enligt denna lag förekommer ett missförhållande som har betydelse för enskildas möjligheter att kunna få de insatser de har rätt till, får inspektionen förelägga den som svarar för verksamheten att avhjälpa missförhållandet. Ett föreläggande ska innehålla uppgifter om de åtgärder som inspektionen anser nödvändiga för att det påtalade missförhållandet ska kunna avhjälpas. Ett beslut om föreläggande får förenas med vite.

Om Inspektionen för vård och omsorg finner att det i verksamhet som står under tillsyn enligt denna lag förekommer ett missförhållande som har betydelse för enskildas möjligheter att kunna få de insatser de har rätt till, får inspektionen förelägga den som svarar för verksamheten att avhjälpa missförhållandet. *Om inspektionen finner att kraven i 7 kap. 2 § andra, tredje och fjärde styckena inte är uppfyllda i verksamhet som beviljats tillstånd, eller att en sådan förändring som avses i 7 kap. 2 a § inte har anmälts, får inspektionen förelägga den som beviljats tillståndet att avhjälpa bristen.* Ett föreläggande ska innehålla uppgifter om de åtgärder som inspektionen anser nödvändiga för att det påtalade missförhållandet eller bristen ska kunna avhjälpas. Ett beslut om föreläggande får förenas med vite.

Inspektionen för vård och omsorg får även förelägga den kommun eller det landsting som inte har fullgjort sin anmälningsskyldighet enligt 7 kap. 1 § andra stycket att fullgöra denna skyldighet. Ett beslut om föreläggande får förenas med vite.

9 §³

Om ett missförhållande enligt 8 § första stycket är allvarligt och Inspektionen för vård och omsorgs föreläggande inte följts, får inspektionen besluta att helt eller delvis återkalla tillståndet för verksamheten. Om verksamheten inte är tillståndspliktig får inspektionen i stället besluta att helt eller delvis förbjuda fortsatt verksamhet.

Om missförhållandet innebär fara för enskildas liv, hälsa eller personliga säkerhet i övrigt, får Inspektionen för vård och omsorg utan föregående föreläggande besluta att helt eller delvis återkalla tillståndet för verksamheten. Om verksamheten inte är tillståndspliktig får inspektionen i stället besluta att helt eller delvis förbjuda fortsatt verksamhet.

Ett tillstånd att bedriva verksamhet får även återkallas utan föregående föreläggande om tillståndshavaren inte uppfyller kraven i

² Senaste lydelse 2017:210.

³ Senaste lydelse 2012:944.

7 kap. 2 § andra, tredje och fjärde styckena.

16 kap.

10 a §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. villkor för tillstånd enligt 7 kap. 2 § andra, tredje och fjärde styckena, och

2. avgift för ansökningar enligt 7 kap. 2 b §.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2019.

2. Den som påbörjat hemtjänstverksamhet före ikraftträdandet ska senast den 1 mars 2019 ansöka om tillstånd enligt denna lag för att få fortsätta bedriva verksamheten. Påbörjad verksamhet utan tillstånd får endast fortsätta fram till dess att slutligt beslut i tillståndsärendet fått laga kraft.

3 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs att 26 kap. 4 och 10 §§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 kap.

4 §¹

Sekretess gäller i verksamhet som avser omhändertagande av personakt enligt 7 kap. 5 § socialtjänstlagen (2001:453) eller 23 d § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade för uppgift om en enskilds personliga förhållanden.

Sekretess gäller i verksamhet som avser omhändertagande av personakt enligt 7 kap. 5 § socialtjänstlagen (2001:453) eller 23 f § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade för uppgift om en enskilds personliga förhållanden.

Första stycket gäller inte om annat följer av 5, 6 eller 7 §.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

10 §

Sekretessen enligt 4 § hindrar inte att uppgift i verksamhet som avses i 7 kap. 5 § socialtjänstlagen (2001:453) lämnas till en socialnämnd och uppgift i verksamhet som avses i 23 d § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade lämnas till en nämnd som avses i 22 § samma lag, om uppgiften behövs för handläggning av ärende eller verkställighet av beslut om stödinsatser, vård eller behandling och det är av synnerlig vikt att uppgiften lämnas.

Sekretessen enligt 4 § hindrar inte att uppgift i verksamhet som avses i 7 kap. 5 § socialtjänstlagen (2001:453) lämnas till en socialnämnd och uppgift i verksamhet som avses i 23 f § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade lämnas till en nämnd som avses i 22 § samma lag, om uppgiften behövs för handläggning av ärende eller verkställighet av beslut om stödinsatser, vård eller behandling och det är av synnerlig vikt att uppgiften lämnas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2019.

¹ Senaste lydelse 2011:739.

4 Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800)¹ dels att nuvarande 2 kap. 5 a § ska betecknas 2 kap. 6 a §, dels att 2 kap. 5 § och 26 kap. 3, 4, 13 och 14 §§ ska ha följande lydelse, dels att det ska införas fyra nya paragrafer, 2 kap. 5 a–5 d §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

5 §

Enskilda får efter ansökan godkännas som huvudmän för förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola och fritidshem.

Godkännande ska lämnas om den enskilde har förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för utbildningen och utbildningen inte innebär påtagliga negativa följder på lång sikt för eleverna eller för den del av skolväsendet som anordnas av det allmänna i den kommun där utbildningen ska bedrivas. Om godkännandet avser gymnasieskola eller gymnasiesärskola ska följderna i närliggande kommuner för den del av skolväsendet som anordnas av det allmänna också beaktas. Avser godkännandet förskoleklass, grundskola eller grundsärskola krävs därutöver att elevunderlaget är tillräckligt för att verksamheten ska kunna bedrivas långsiktigt.

Godkännande ska lämnas om den enskilde

1. genom erfarenhet eller på annat sätt har förvärvat insikt i de föreskrifter som gäller för verksamheten,

2. har ekonomiska förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för verksamheten, och

3. i övrigt har förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för utbildningen.

Vidare krävs att den enskilde i övrigt bedöms lämplig. I fråga om en juridisk person krävs att samtliga som anges i 5 a § 1–4 bedöms lämpliga. Vid lämplighetsbedömningen ska viljan och förmågan att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna, laglydnad i övrigt och andra omständigheter av betydelse beaktas.

För att godkännande ska lämnas krävs därutöver att utbildningen inte innebär påtagliga negativa följder på lång sikt för eleverna eller för den del av skolväsendet som anordnas av det allmänna i den kommun där utbildningen ska bedrivas. Om godkännandet avser gymnasieskola eller gymnasiesärskola ska följderna i närliggande

¹ Senaste lydelse av 5 a § 2014:903.

kommuner för den del av skolväsendet som anordnas av det allmänna också beaktas. Avser godkännandet förskoleklass, grundskola eller grundsärskola krävs därutöver att elevunderlaget är tillräckligt för att verksamheten ska kunna bedrivas långsiktigt.

Ett godkännande ska avse viss utbildning vid en viss skolenhet eller förskolenhet.

5 a §

I fråga om en juridisk person ska prövningen enligt 5 § andra stycket 1 och tredje stycket sammantaget avse

1. den verkställande direktören och andra som genom en ledande ställning eller på annat sätt har ett bestämmande inflytande över verksamheten,

2. styrelseledamöter och styrelsesuppleanter,

3. bolagsmännen i kommanditbolag eller andra handelsbolag, och

4. personer som genom ett direkt eller indirekt ägande har ett väsentligt inflytande över verksamheten.

5 b §

Enskilda huvudmän ska anmäla förändringar i den krets av personer som avses i 5 a § till den som godkänt den enskilde som huvudman senast en månad efter förändringen.

5 c §

Statens skolinspektion eller den kommun som handlägger ärenden om godkännande av en enskild som huvudman får ta ut en avgift för ansökningar om godkännande enligt 2 kap. 5 §.

5 d §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. villkor för godkännande enligt 5 § andra stycket 1 och 2 och tredje stycket, samt
2. avgifter för ansökningar hos Statens skolinspektion enligt 5 c §.

26 kap.

3 §

Statens skolinspektion har tillsyn över

1. skolväsendet, särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet enligt denna lag,
2. utbildning som avses i 29 kap. 17 §,
3. hur en kommun uppfyller sina skyldigheter enligt 7 kap. 21 och 22 §§, 24 kap. 23 och 24 §§ samt 29 kap. 9 §, *och*
4. hur en kommun uppfyller sitt tillsynsansvar enligt 4 §.
3. hur en kommun uppfyller sina skyldigheter enligt 7 kap. 21 och 22 §§, 24 kap. 23 och 24 §§ samt 29 kap. 9 §,
4. hur en kommun uppfyller sitt tillsynsansvar enligt 4 §, *och*
5. att enskilda som godkänts av Skolinspektionen fortlöpande uppfyller kraven i 2 kap. 5 och 5 b §§.

Första stycket gäller inte om tillsynen är en särskild uppgift för en annan tillsynsmyndighet.

4 §

En kommun har tillsyn över

1. förskola och fritidshem vars huvudman kommunen har godkänt enligt 2 kap. 7 § andra stycket, *och*
2. pedagogisk omsorg vars huvudman kommunen har förklarat ha rätt till bidrag enligt 25 kap. 10 §.
1. förskola och fritidshem vars huvudman kommunen har godkänt enligt 2 kap. 7 § andra stycket,
2. pedagogisk omsorg vars huvudman kommunen har förklarat ha rätt till bidrag enligt 25 kap. 10 §, *och*
3. att enskilda som godkänts av kommunen fortlöpande uppfyller kraven i 2 kap. 5 och 5 b §§.

Kommunens tillsyn enligt första stycket omfattar inte tillsyn över att bestämmelserna i 6 kap. följs.

13 §²

En tillsynsmyndighet får återkalla ett godkännande eller ett beslut om rätt till bidrag som myndigheten har meddelat enligt denna lag om

1. ett föreläggande enligt 10 § inte har följts, och
2. missförhållandet är allvarligt.

Ett godkännande eller beslut enligt första stycket får också återkallas om

1. ett föreläggande enligt 10 § inte har följts, och
2. den enskilde vid den etableringskontroll som avses i 9 a §
2. den enskilde vid den etableringskontroll som avses i 9 a §

² Senaste lydelse 2015:802.

inte kan visa att rimliga åtgärder har vidtagits för att få till stånd ett samråd enligt 2 kap. 5 a §.

inte kan visa att rimliga åtgärder har vidtagits för att få till stånd ett samråd enligt 2 kap. 6 a §.

14 §

Ett godkännande av en enskild som huvudman inom skolväsendet får återkallas om den enskilde inte längre uppfyller förutsättningarna för godkännande enligt 2 kap. 6 §.

Ett godkännande av en enskild som huvudman inom skolväsendet får återkallas om den enskilde inte längre uppfyller förutsättningarna för godkännande enligt 2 kap. 5 § andra stycket 1 och 2, tredje stycket och 6 §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2019.

5 Förslag till lag om ändring i lagen (2016:1145) om offentlig upphandling

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om lagen (2016:1145) om offentlig upphandling

dels att 1 kap. 1 och 4 §§, 2 kap. 2 §, 19 kap. 1, 3 och 33 §§, 20 kap. 1, 2 och 13 §§, 21 kap. 1 §, bilaga 2 och rubriken till 19 kap. ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas sju nya paragrafer, 19 kap. 6 a, 6 b och 35–39 §§, en ny bilaga, bilaga 2 a, och närmast före 19 kap. 6 a, 35, 37 och 38 §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

1 §

Innehållet i denna lag är uppdelat enligt följande:

1 kap. – Lagens innehåll, tillämpningsområde och definitioner

2 kap. – Blandad upphandling

3 kap. – Undantag från lagens tillämpningsområde

4 kap. – Allmänna bestämmelser

5 kap. – Tröskelvärden

6 kap. – Upphandlingsförfaranden

7 kap. – Ramavtal, inköpscentraler och annan samordnad upphandling

8 kap. – Elektroniska metoder för upphandling

9 kap. – Tekniska krav

10 kap. – Annonsering av upphandling och inbjudan till anbudssökande

11 kap. – Tidsfrister för anbudsansökningar och anbud

12 kap. – Kommunikation, information till leverantörer och dokumentation

13 kap. – Uteslutning av leverantörer

14 kap. – Kvalificering

15 kap. – Egen försäkran och utredning om leverantörer

16 kap. – Utvärdering av anbud och tilldelning av kontrakt

17 kap. – Fullgörande av kontrakt

18 kap. – Projektävlingar

19 kap. – Upphandling under tröskelvärdena *och* upphandling av tjänster enligt bilaga 2

19 kap. – Upphandling under tröskelvärdena *samt* upphandling av tjänster enligt bilaga 2 *och bilaga 2 a*

20 kap. – Avtalsspärr, överprövning och skadestånd

21 kap. – Upphandlingsskadeavgift

22 kap. – Tillsyn

Till lagen hör följande bilagor:

Bilaga 1 – Förteckning över byggentreprenadkontrakt

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/24/EU av den 26 februari 2014 om offentlig upphandling och om upphävande av direktiv 2004/18/EG, i lydelse enligt kommissionens delegerade förordning (EU) 2017/2365 av den 18 december 2017 om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/24/EU vad gäller de tröskelvärden som ska tillämpas vid upphandlingsförfaranden.

Bilaga 2 – Förteckning över sociala tjänster och andra särskilda tjänster

Bilaga 2 – Förteckning över sociala tjänster och andra särskilda tjänster, *utom välfärdstjänster enligt bilaga 2 a*

Bilaga 2 a – Förteckning över välfärdstjänster

Bilaga 3 – Definitioner av vissa tekniska specifikationer

4 §

Om det beräknade värdet av en upphandling eller en projekttävling uppgår till minst det tröskelvärde som gäller enligt 5 kap. 1 § och upphandlingen eller projekttävlingen inte avser en tjänst av sådant slag som anges i bilaga 2, ska den genomföras med tillämpning av denna lag utom 19 kap.

Om det beräknade värdet av en upphandling eller en projekttävling uppgår till minst det tröskelvärde som gäller enligt 5 kap. 1 § och upphandlingen eller projekttävlingen inte avser en tjänst av sådant slag som anges i bilaga 2 *eller bilaga 2 a*, ska den genomföras med tillämpning av denna lag utom 19 kap.

Om det beräknade värdet av en upphandling eller en projekttävling understiger tröskelvärdet eller om upphandlingen eller projekttävlingen avser en tjänst av sådant slag som anges i bilaga 2, ska den genomföras med tillämpning av 19 kap.

Om det beräknade värdet av en upphandling eller en projekttävling understiger tröskelvärdet eller om upphandlingen eller projekttävlingen avser en tjänst av sådant slag som anges i bilaga 2 *eller bilaga 2 a*, ska den genomföras med tillämpning av 19 kap.

2 kap.

1 §

Med ett blandat kontrakt avses

1. ett kontrakt som avser flera olika slag av upphandling (varor, tjänster eller byggtreprenader) som alla regleras i denna lag, eller

1. ett kontrakt som avser flera olika slag av upphandling (varor, tjänster eller byggtreprenader *eller olika slag av tjänster*) som alla regleras i denna lag, eller

2. ett kontrakt som avser dels upphandling som regleras i denna lag, dels annan upphandling.

2 §

Om ett blandat kontrakt avser flera olika slag av upphandling som alla regleras i denna lag ska upphandlingen genomföras i enlighet med bestämmelserna för det slag av upphandling som är huvudföremålet för kontraktet.

För ett blandat kontrakt som avser både varor och tjänster ska huvudföremålet bestämmas utifrån det högsta av de uppskattade värdena för varorna eller tjänsterna.

För ett blandat kontrakt som avser *både tjänster som anges i bilaga 2 och andra tjänster* ska

För ett blandat kontrakt som avser *olika slag av tjänster* ska huvudföremålet bestämmas utifrån

huvudföremålet bestämmas utifrån det högsta av de uppskattade värdena för tjänsterna.

det högsta av de uppskattade värdena för tjänsterna. *Detta gäller kontrakt som avser*

1. både tjänster som anges i bilaga 2 och andra tjänster, eller
2. både tjänster som anges i bilaga 2 a och andra tjänster.

19 kap. Upphandling under tröskelvärdena och upphandling av tjänster enligt bilaga 2

19 kap. Upphandling under tröskelvärdena samt upphandling av tjänster enligt bilaga 2 och bilaga 2 a

Detta kapitel gäller för

1. upphandling eller projekt-tävling vars värde beräknas understiga det tröskelvärde som avses i 5 kap. 1 eller 2 §, och

2. upphandling av tjänster av sådant slag som anges i bilaga 2.

1 §

Detta kapitel gäller för

1. upphandling eller projekt-tävling vars värde beräknas understiga det tröskelvärde som avses i 5 kap. 1 eller 2 §, och

2. upphandling av tjänster av sådant slag som anges i bilaga 2 och bilaga 2 a.

För upphandling av tjänster av sådant slag som anges i bilaga 2 a vars värde beräknas understiga det tröskelvärde som avses i 5 kap. 1 § ska dock endast 35–39 §§ tillämpas.

3 §

Vid upphandling enligt detta kapitel tillämpas även bestämmelserna om konkurrenspräglad dialog i 4 kap. 6 och 7 §§, 6 kap. 1 § 5 och 20–29 §§, 10 kap. 9 och 10 §§ och 11 kap. 3 §.

Vid upphandling av tjänster av sådant slag som anges i bilaga 2 vars värde uppgår till minst det tröskelvärde som avses i 5 kap. 1 §, tillämpas även bestämmelserna om tekniska specifikationer i 9 kap. 1–5 och 7–11 §§, om annonsering i 10 kap. 1, 2 och 4 §§ och om individuella rapporter i 12 kap. 15 och 16 §§.

Vid upphandling av tjänster av sådant slag som anges i bilaga 2 eller bilaga 2 a, vars värde uppgår till minst det tröskelvärde som avses i 5 kap. 1 §, tillämpas även bestämmelserna om tekniska specifikationer i 9 kap. 1–5 och 7–11 §§, om annonsering i 10 kap. 1, 2 och 4 §§ och om individuella rapporter i 12 kap. 15 och 16 §§.

Reserverad upphandling för vissa välfärdstjänster enligt bilaga 2 a.

6 a §

En upphandlande myndighet får reservera deltagandet i en upphandling av tjänster som anges i bilaga 2 a och som omfattas av

CPV-koderna 79622000-0, 79624000-4, 79625000-1, 85000000-9 till 85323000-9, 98133000-4, 75121000-0, 75122000-7, 80110000-8, 80300000-7, 80420000-4, 80430000-7, 80511000-9, 80520000-5 och 80590000-6, för sådana organisationer som

1. har som syfte att fullgöra ett offentligt uppdrag som är kopplat till att tillhandahålla sådana tjänster,

2. återinvesterar eventuell vinst för att uppnå syftet enligt 1, och

3. har en lednings- och ägarstruktur som grundar sig på personalens ägande eller deltagande eller som kräver aktivt deltagande av personal, användare eller berörda parter.

Löptiden för ett kontrakt som tilldelas med stöd av första stycket får inte överstiga tre år.

Om en upphandlande myndighet med tillämpning av första stycket har tilldelat en organisation ett kontrakt för en viss tjänst under de senaste tre åren, får myndigheten inte med stöd av samma stycke tilldela den organisationen ett kontrakt för den berörda tjänsten.

6 b §

En upphandlande myndighet som avser att reservera deltagandet i en upphandling enligt 6 a § ska i annonsen om upphandling lämna uppgift om detta.

33 §

En upphandlande myndighet ska på begäran av en berörd leverantör lämna ut en kopia eller en utskrift av ett kontrakt som avser tjänster av sådant slag som anges i bilaga 2 och som bevaras enligt 31 § tredje stycket, om kontraktet ingåtts till ett värde av minst 1 000 000 euro.

En upphandlande myndighet ska på begäran av en berörd leverantör lämna ut en kopia eller en utskrift av ett kontrakt som avser tjänster av sådant slag som anges i bilaga 2 eller bilaga 2 a, och som bevaras enligt 31 § tredje stycket, om kontraktet ingåtts till ett värde av minst 1 000 000 euro.

I fråga om utlämnande av ett kontrakt tillämpas 12 kap. 20–24 §§.

Upphandling av välfärdstjänster enligt bilaga 2 a vars värde beräknas understiga tröskelvärdet

Tillämpliga bestämmelser

35 §

Vid upphandling av sådana tjänster som avses i bilaga 2 a och vars värde beräknas understiga det tröskelvärde som gäller enligt 5 kap. 1 § tillämpas

- 1 kap. (lagens innehåll, tillämpningsområde och definitioner),
- 2 kap. (blandad upphandling),
- 3 kap. (undantag från lagens tillämpningsområde),
- 20 kap. (avtalsspärr, överprövning och skadestånd),
- 21 kap. (upphandlingsskadeavgift), och
- 22 kap. (tillsyn).

Om upphandlingen har ett bestämt gränsöverskridande intresse, ska även 4 kap. 1 § tillämpas.

36 §

En upphandlande myndighet som avser att upphandla en sådan tjänst som anges i bilaga 2 a och vars värde beräknas understiga tröskelvärdet, ska informera om upphandlingen genom att publicera en annons i en elektronisk databas som är allmänt tillgänglig.

Första stycket gäller dock inte om

1. värdet av upphandlingen beräknas understiga 28 procent av det tröskelvärde som avses i 5 kap. 1 § och som gäller för sådana tjänster som anges i bilaga 2 a,

2. förutsättningarna för upphandling utan föregående annonsering enligt 6 kap. 12–19 §§ är uppfyllda, eller

3. det finns synnerliga skäl.

Uppskattning av värdet av en upphandling

37 §

Värdet av en upphandling enligt 36 § ska uppskattas till det totala belopp som ska betalas i upphandlingen. En upphandling får inte delas upp i avsikt att kringgå bestämmelserna i denna lag.

Vid beräkningen ska options- och förlängningsklausuler beaktas som om de utnyttjats.

Vid uppskattningen av en upphandlings värde ska den upphandlande myndigheten beakta upphandlingar enligt 36 § andra stycket av samma slag gjorda av myndigheten under räkenskapsåret.

Information till leverantörer och dokumentation

38 §

Vid en upphandling som annonserats enligt 36 § första stycket ska den upphandlande myndigheten snarast möjligt skriftligen underrätta anbudssökandena och anbudsgivarna om de beslut som avses i 12 kap. 12 § och lämna sådana upplysningar som avses i 12 kap. 13 §.

Om upphandlingen har skett utan annonsering enligt 36 § andra stycket ska den upphandlande myndigheten, när beslut har fattats om vilken leverantör som ska tilldelas kontraktet, snarast möjligt underrätta anbudsgivarna om beslutet.

39 §

En upphandlande myndighet ska dokumentera genomförandet av en upphandling. Dokumentationen ska vara tillräcklig för att motivera myndighetens beslut under upphandlingens samtliga skeden.

I fråga om bevarande av handlingar tillämpas 12 kap. 17 §.

Första stycket gäller inte om upphandlingens värde understiger 100 000 kronor.

20 kap.

1 §

Om en upphandlande myndighet är skyldig att skicka en underrättelse om tilldelningsbeslut enligt 12 kap. 12 § första stycket eller 19 kap. 29 § och underrättelsen har skickats med ett elektroniskt medel, får den upphandlande myndigheten inte ingå avtal (avtalsspärr) förrän 10 dagar har gått från det att underrättelsen skickades.

Om en upphandlande myndighet är skyldig att skicka en underrättelse om tilldelningsbeslut enligt 12 kap. 12 § första stycket eller 19 kap. 29 *eller* 38 § och underrättelsen har skickats med ett elektroniskt medel, får den upphandlande myndigheten inte ingå avtal (avtalsspärr) förrän 10 dagar har gått från det att underrättelsen skickades.

Om underrättelsen har skickats på annat sätt än med ett elektroniskt medel till någon anbudssökande eller anbudsgivare, får avtal inte ingås förrän 15 dagar har gått från utskickandet.

Om en upphandlande myndighet i underrättelsen har angett en längre avtalsspärr än den föreskrivna minimifristen, får avtal inte ingås förrän efter utgången av den angivna perioden.

2 §

Avtalsspärr gäller inte

1. vid tilldelning av kontrakt efter upphandling utan föregående annonsering med stöd av 6 kap. 12–19 §§,

2. vid tilldelning av kontrakt med förnyad konkurrensutsättning inom ett ramavtal enligt 7 kap. 7 och 8 §§,

3. vid tilldelning av kontrakt enligt ett dynamiskt inköpssystem, eller

4. vid direktupphandling enligt 19 kap. 7 § tredje stycket.

4. vid direktupphandling enligt 19 kap. 7 § tredje stycket *eller upphandling enligt 19 kap. 36 § andra stycket.*

13 §

Rätten ska besluta att ett avtal som har slutits mellan en upphandlande myndighet och en leverantör är ogiltigt, om avtalet har slutits

1. utan föregående annonsering enligt 10 kap. 1, 2 eller 3 §, 18 kap. 2 § eller 19 kap. 9 § när det inte har varit tillåtet att använda direktupphandling enligt 19 kap.,

1. utan föregående annonsering enligt 10 kap. 1, 2 eller 3 §, 18 kap. 2 § eller 19 kap. 9 § *eller 36 § första stycket* när det inte har varit tillåtet att använda direktupphandling enligt 19 kap. *eller att upphandla enligt 19 kap. 36 § andra stycket,*

2. efter en förnyad konkurrensutsättning inom ett ramavtal enligt 7 kap. 7 eller 8 § samt 9 § utan att de villkor har följts som framgår av de paragraferna eller av det ramavtal som ligger till grund för konkurrensutsättningen och detta har medfört att leverantören har lidit eller kan komma att lida skada, eller

3. enligt ett dynamiskt inköpssystem utan att de villkor som anges i 8 kap. 10 eller 12 § har följts och detta har medfört att leverantören har lidit eller kan komma att lida skada.

Ett avtal ska också förklaras ogiltigt, om det har slutits i strid med bestämmelserna om avtalspärri i 1, 3 eller 8 §, ett interimistiskt beslut enligt 9 § eller tio-dagarsfristen i 10 § eller om avtalet har slutits före en underrättelse om tilldelningsbeslut enligt 12 kap. 12 § första stycket eller 19 kap. 29 § första stycket. För ogiltighet i sådana fall krävs dessutom att någon av de grundläggande principerna i 4 kap. 1 § eller någon annan bestämmelse i denna lag har överträtts och detta har medfört att leverantören har lidit eller kan komma att lida skada.

Ett avtal ska också förklaras ogiltigt, om det har slutits i strid med bestämmelserna om avtalspärri i 1, 3 eller 8 §, ett interimistiskt beslut enligt 9 § eller tio-dagarsfristen i 10 § eller om avtalet har slutits före en underrättelse om tilldelningsbeslut enligt 12 kap. 12 § första stycket eller 19 kap. 29 § första stycket *eller 38 § första stycket*. För ogiltighet i sådana fall krävs dessutom att någon av de grundläggande principerna i 4 kap. 1 § eller någon annan bestämmelse i denna lag har överträtts och detta har medfört att leverantören har lidit eller kan komma att lida skada.

21 kap.

1 §

Allmän förvaltningsdomstol får besluta att en upphandlande myndighet ska betala en särskild avgift (upphandlingsskadeavgift), om

1. allmän förvaltningsdomstol i ett avgörande som fått laga kraft har fastställt att ett avtal får bestå, trots att det har slutits i strid med bestämmelserna om avtalspärri i 20 kap. 1, 3 eller 8 §,

2. allmän förvaltningsdomstol i ett avgörande som fått laga kraft har fastställt att ett avtal får bestå på grund av tvingande hänsyn till ett allmänintresse enligt 20 kap. 14 §, eller

3. myndigheten har slutit avtal med en leverantör utan föregående annonsering enligt 10 kap. 1, 2 eller 3 §, 18 kap. 2 § eller 19 kap. 9 §.

3. myndigheten har slutit avtal med en leverantör utan föregående annonsering enligt 10 kap. 1, 2 eller 3 §, 18 kap. 2 § eller 19 kap. 9 § *eller 36 § första stycket*.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2019.

2. Äldre bestämmelser gäller för sådana upphandlingar som har påbörjats före ikraftträdandet.

Bilaga 2

Nuvarande lydelse

Förteckning över sociala tjänster och andra särskilda tjänster

Beskrivning	CPV-kod
<i>Hälsovård, socialtjänst och närbesläktade tjänster</i>	75200000-8 75231200-6 75231240-8 79611000-0 79622000-0 (Tillhandahållande av hemtjänstpersonal) 79624000-4 (Förmedling av vårdpersonal) 79625000-1 (Förmedling av läkare) Från 85000000-9 till 85323000-9 98133100-5 98133000-4 98200000-5 98500000-8 (Privata hushåll med anställd personal) Från 98513000-2 till 98514000-9 (Arbetskrafttjänster för hushåll, Bemanningstjänster för enskilda, Tjänster utförda av kontorspersonal för enskilda, kontorspersonal för enskilda, Tillfällig personal för hushåll och Hemtjänst).
Administration inom socialtjänsten, utbildningsadministration, hälsovårdsförvaltning och administration avseende kultur	85321000-5 85322000-2 75000000-6 (Offentlig förvaltning, försvar och socialförsäkringstjänster) 75121000-0 75122000-7 75124000-1 Från 79995000-5 till 79995200-7 Från 80000000-4 (Undervisning och utbildning) till 80660000-8 Från 92000000-1 till 92700000-8 79950000-8 (Tjänster för organisering av utställningar, mässor och kongresser) 79951000-5 (Organisering av seminarier) 79952000-2 (Evenemang) 79952100-3 (Anordnande av kulturevenemang) 79953000-9 (Festivalarrangemang), 79954000-6 (Festarrangemang) 79955000-3 (Anordnande av modevisningar) 79956000-0 (Anordnande av mässor och utställningar)

Beskrivning	CPV-kod
Obligatorisk socialförsäkring	75300000-9
Bidragstjänster	75310000-2 75311000-9 75312000-6 75313000-3 75313100-4 75314000-0 75320000-5 75330000-8 75340000-1
Andra samhälleliga och personliga tjänster, inklusive fackföreningstjänster, tjänster utförda av politiska organisationer, tjänster tillhandahållna av ungdomsorganisationer och andra medlemsorganisationstjänster	98000000-3 98120000-0 98132000-7 98133110-8 98130000-3
Tjänster i samband med religionsutövande	98131000-0
Hotell- och restaurangtjänster	Från 55100000-1 till 55410000-7 Från 55521000-8 till 55521200-0 (55521000-8 Catering för privata hushåll, 55521100-9 Hemkörning av mat, 55521200-0 Måltidsleveranser) 55520000-1 Catering 55522000-5 Catering för transportföretag, 55523000-2 Catering för övriga företag eller övriga institutioner 55524000-9 Skolbispisning 55510000-8 Matsalstjänster 55511000-5 Matsalstjänster och övrig kafeteriaverksamhet för särskild kundgrupp, 55512000-2 Drift av matsal 55523100-3 Servering av skolmåltider
Juridiska tjänster, i den mån de inte är undantagna enligt 3 kap. 22 och 23 §§ denna lag	Från 79100000-5 till 79140000-7 75231100-5
Övrig statsförvaltning och statliga tjänster	Från 75100000-7 till 75120000-3 75123000-4 Från 75125000-8 till 75131000-3
Samhällstjänster	Från 75200000-8 till 75231000-4

Beskrivning	CPV-kod
Fängelserelaterade tjänster, tjänster för allmän säkerhet och räddningstjänster, i den mån de inte är undantagna enligt 3 kap. 26 § denna lag	Från 75231210-9 till 75231230-5 Från 75240000-0 till 75252000-7 794300000-7 98113100-9
Undersöknings- och säkerhetstjänster	Från 79700000-1 till 79721000-4 (Undersöknings- och säkerhetstjänster, Säkerhetstjänster, Larmövervakningstjänster, Vaktjänster, Övervakningstjänster, Eftersökning, Uppspårning av försvunna, Patrullering, Utfärdande av id-kort, Utredning och Detektivtjänster) 79722000-1 (Grafologi) 79723000-8 (Avfallsanalys)
Internationella tjänster	98900000-2 (Tjänster tillhandahållna av exterritoriala organisationer och organ) 98910000-5 (Särskilda tjänster för internationella organisationer och organ).
Posttjänster	64000000-6 (Post- och telekommunikations-tjänster) 64100000-7 (Post- och budtjänster) 64110000-0 (Postgång) 64111000-7 (Posttjänster för tidningar och tidskrifter) 64112000-4 (Posttjänster för brev) 64113000-1 (Posttjänster för paket) 64114000-8 (Postkassörstjänster) 64115000-5 (Förhyrning av postbox) 64116000-2 (Poste restantetjänster) 64122000-7 (Internpost)
Diverse tjänster	50116510-9 (Regummering av däck) 71550000-8 (Smedtjänster)

*Föreslagen lydelse***Förteckning över sociala tjänster och andra särskilda tjänster utom välfärdstjänster enligt bilaga 2 a**

Beskrivning	CPV-kod
Administration inom socialtjänsten, utbildningsadministration, hälsovårdsförvaltning och administration avseende kultur	75124000-1 Från 79995000-5 till 79995200-7 Från 92000000-1 till 92700000-8 79950000-8 (Tjänster för organisering av utställningar, mässor och kongresser) 79951000-5 (Organisering av seminarier) 79952000-2 (Evenemang) 79952100-3 (Anordnande av kulturevenemang) 79953000-9 (Festivalarrangemang) 79954000-6 (Festarrangemang) 79955000-3 (Anordnande av modevisningar) 79956000-0 (Anordnande av mässor och utställningar)
Obligatorisk socialförsäkring	75300000-9
Bidragstjänster	75310000-2 75311000-9 75312000-6 75313000-3 75313100-4 75314000-0 75320000-5 75330000-8 75340000-1
Andra samhälleliga och personliga tjänster, inklusive fackföreningstjänster, tjänster utförda av politiska organisationer, tjänster tillhandahållna av ungdomsorganisationer och andra medlemsorganisationstjänster	98000000-3 98120000-0 98132000-7 98133110-8 98130000-3
Tjänster i samband med religionsutövande	98131000-0
Hotell- och restaurangtjänster	Från 55100000-1 till 55410000-7 Från 55521000-8 till 55521200-0 (55521000-8 Catering för privata hushåll, 55521100-9 Hemkörning av mat, 55521200-0 Måltidsleveranser) 55520000-1 Catering 55522000-5 Catering för transportföretag,

Beskrivning	CPV-kod
	55523000-2 Catering för övriga företag eller övriga institutioner 55524000-9 Skolbespising 55510000-8 Matsalstjänster 55511000-5 Matsalstjänster och övrig kafeteriaverksamhet för särskild kundgrupp, 55512000-2 Drift av matsal 55523100-3 Servering av skolmåltider
Juridiska tjänster, i den mån de inte är undantagna enligt 3 kap. 22 och 23 §§ denna lag	Från 79100000-5 till 79140000-7 75231100-5
Övrig statsförvaltning och statliga tjänster	Från 75100000-7 till 75120000-3 75123000-4 Från 75125000-8 till 75131000-3
Samhällstjänster	Från 75200000-8 till 75231000-4
Fängelserelaterade tjänster, tjänster för allmän säkerhet och räddningstjänster, i den mån de inte är undantagna enligt 3 kap. 26 § denna lag	Från 75231210-9 till 75231230-5 Från 75240000-0 till 75252000-7 79430000-7 98113100-9
Undersöknings- och säkerhetstjänster	Från 79700000-1 till 79721000-4 (Undersöknings- och säkerhetstjänster, Säkerhetstjänster, Larmövervakningstjänster, Vaktjänster, Övervakningstjänster, Eftersökning, Uppspårning av försvunna, Patrullering, Utfärdande av id-kort, Utredning och Detektivtjänster) 79722000-1 (Grafologi) 79723000-8 (Avfallsanalys)
Internationella tjänster	98900000-2 (Tjänster tillhandahållna av exterritoriala organisationer och organ) 98910000-5 (Särskilda tjänster för internationella organisationer och organ)
Posttjänster	64000000-6 (Post- och telekommunikations-tjänster) 64100000-7 (Post- och budtjänster) 64110000-0 (Postgång) 64111000-7 (Posttjänster för tidningar och tidskrifter) 64112000-4 (Posttjänster för brev)

Beskrivning	CPV-kod
	64113000-1 (Posttjänster för paket)
	64114000-8 (Postkassörstjänster)
	64115000-5 (Förhyrning av postbox)
	64116000-2 (Poste restantetjänster)
	64122000-7 (Internpost)
Diverse tjänster	50116510-9 (Regummering av däck)
	71550000-8 (Smedtjänster)

*Bilaga 2 a***Förteckning över välfärdstjänster**

Beskrivning	CPV-kod	
<i>Hälsovård, socialtjänst och närbesläktade tjänster</i>	<i>75200000-8</i>	
	<i>75231200-6</i>	
	<i>75231240-8</i>	
	<i>79611000-0</i>	
	<i>79622000-0 (Tillhandahållande av hemtjänstpersonal)</i>	
	<i>79624000-4 (Förmedling av vårdpersonal)</i>	
	<i>79625000-1 (Förmedling av läkare)</i>	
	<i>Från 85000000-9 till 85323000-9</i>	
	<i>98133100-5</i>	
	<i>98133000-4</i>	
	<i>98200000-5</i>	
	<i>98500000-8 (Privata hushåll med anställd personal)</i>	
	<i>Från 98513000-2 till 98514000-9 (Arbetskrafttjänster för hushåll, Bemanningstjänster för enskilda, Tjänster utförda av kontorspersonal för enskilda, kontorspersonal för enskilda, Tillfällig personal för hushåll och Hemtjänst)</i>	
	<i>Administration inom socialtjänsten, utbildningsadministration och hälsovårdsförvaltning</i>	<i>85321000-5</i>
		<i>85322000-2</i>
	<i>75000000-6 (Offentlig förvaltning, försvar och socialförsäkringstjänster)</i>	
	<i>75121000-0,</i>	
	<i>75122000-7</i>	
	<i>Från 80000000-4 (Undervisning och utbildning) till 80660000-8</i>	

BILAGA 3

Socialutskottets yttrande 2017/18:SoU4y

Ökade tillståndskrav och särskilda regler för upphandling inom välfärden

Till finansutskottet

Finansutskottet beslutade den 27 mars 2018 att ge bl.a. socialutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens proposition 2017/18:158 Ökade tillståndskrav och särskilda regler för upphandling inom välfärden och eventuella motioner i de delar som rör utskottets beredningsområde.

Socialutskottet har beslutat att yttra sig över propositionen i de delar som rör socialutskottets beredningsområde och över motionerna 2017/18:4111 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M, L, KD) yrkandena 1, 2 och 4, 2017/18:4086 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkandena 1–6 och 2017/18:4119 av Emil Källström m.fl. (C) yrkandena 1–3 i de delar som rör socialutskottets beredningsområde.

Socialutskottet föreslår att finansutskottet tillstyrker regeringens proposition i berörda delar. Socialutskottet anser vidare att finansutskottet bör föreslå att riksdagen gör ett tillkännagivande om likvärdiga tillståndskrav och likvärdig ledningsprövning. Övriga motionsyrkanden bör avstyrkas.

I yttrandet finns fem avvikande meningar (S, M, SD, MP, C, V, L, KD). I en avvikande mening (S, MP, V) anförs att finansutskottet inte bör föreslå att riksdagen gör ett tillkännagivande.

Utskottets överväganden

Ökade tillståndskrav och särskilda regler för upphandling inom välfärden

Propositionen

I propositionen föreslår regeringen bl.a. att tillståndsplikt införs för verksamhet som avser hemtjänst enligt socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, samt för verksamhet som avser ledsagarservice, biträde av kontaktperson eller avlösarservice i hemmet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS. I propositionen föreslår regeringen även nya krav på insikt, lämplighet och ekonomiska förutsättningar för att beviljas tillstånd att bedriva verksamhet enligt SoL och LSS. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2019.

Utvidgad tillståndsplikt inom socialtjänsten

Regeringen föreslår att det ska krävas tillstånd av Inspektionen för vård och omsorg (IVO) för att yrkesmässigt bedriva enskild verksamhet som avser hemtjänst enligt SoL eller verksamhet som avser ledsagarservice, biträde av kontaktperson eller avlösarservice i hemmet enligt LSS. Kraven på verksamheten ska vara samma som redan gäller för i dag tillståndspliktig verksamhet enligt respektive lag.

Regeringen anför i propositionen att de nya uppgifter som nu tillförs IVO visserligen kan innebära handläggningstider som kan komma att påverka verksamheterna under en övergångsperiod. Regeringens avsikt är dock att IVO ska ha så goda förutsättningar som möjligt att fullgöra sitt uppdrag.

Ägar- och ledningsprövning

Regeringen föreslår bl.a. att nya krav ska införas för tillstånd att bedriva verksamhet enligt SoL och LSS. Tillstånd ska endast få beviljas den som genom erfarenhet eller på annat sätt har förvärvat den insikt i de gällande föreskrifter som krävs för att bedriva verksamheten och i övrigt visar sig lämplig att bedriva sådan verksamhet. I fråga om en juridisk person ska prövningen avse den verkställande direktören och andra som genom en ledande ställning eller på annat sätt har ett bestämmande inflytande över verksamheten, styrelseledamöter och styrelsesuppleanter, bolagsmännen i kommanditbolag eller andra handelsbolag, och personer som genom ett direkt eller indirekt ägande har ett väsentligt inflytande över verksamheten. Tillståndshavaren ska även ha ekonomiska förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för verksamheten. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få utfärda föreskrifter om villkor för tillstånd respektive godkännanden.

Regeringen bedömer att myndigheternas rätt att begära ut uppgifter från belastningsregistret, samt behovet av sekretess i myndigheternas tillståndsgivning och tillsyn, bör ses över.

Frågan om ägar- och ledningsprövning för kommuner och landsting

Regeringen anför i propositionen att flera remissinstanser anser att de krav som ställs upp inom ramen för ägar- och ledningsprövningen i någon form även bör gälla offentliga utförare.

Regeringen konstaterar att Valfärdsutredningen (Fi 2015:01) har haft i uppdrag att bedöma om någon form av prövning bör göras av anställda som befinner sig i ledande ställning i offentlig verksamhet. Utredningen har i sitt betänkande Ordning och reda i välfärden (SOU 2016:78) valt att inte lämna något sådant förslag.

Utredningen anför bl.a. att kommunallagen (2017:725) vilar på den principiella grunden att de förtroendevalda har ansvaret för att fatta alla beslut. Även om kommuner och landsting delegerar rätten att besluta i vissa ärenden till de anställda är de förtroendevalda ur revisionssynpunkt helt ansvariga för all verksamhet. Det är medborgarna som i allmänna val utkräver ansvar av de folkvalda. Om den offentliga verksamheten uppvisar brister är det alltså folket som i första hand kan utkräva ansvar genom att rösta bort de förtroendevalda och ersätta dem med andra. Någon motsvarighet för medborgarna att ställa vd:n och styrelsen till ansvar i aktiebolag om verksamheten inte håller en godtagbar kvalitet finns inte. Kommuner och privata aktörer har olika roller och ansvar. Kommunerna har ett lagstadgat ansvar för att tillhandahålla socialtjänst och utbildning åt medborgarna och förutsätts ha kunskap och kompetens inom det som utgör kommunernas grundläggande uppdrag.

Regeringen gör sammanfattningsvis bedömningen att det finns sådana principiella skillnader mellan kommunal och enskild verksamhet att det inte finns skäl att införa något som motsvarar en ägar- och ledningsprövning för kommunal verksamhet.

Myndigheternas tillsyn

Regeringen föreslår att tillsyn ska utövas över att kraven på ägare och ledning samt de ekonomiska förutsättningarna är uppfyllda. Förändringar i den krets av personer som omfattas av ägar- och ledningsprövningen ska anmälas till tillsynsmyndigheten senast en månad efter förändringen.

Verksamhetens tillstånd ska kunna återkallas utan föregående föreläggande om kraven inte är uppfyllda. Om en tillståndshavare inte uppfyller kraven i ett tillstånd kan det bli aktuellt med ingripande från tillsynsmyndigheten. Både IVO och Skolinspektionen kan förelägga en tillståndshavare att åtgärda brister. Om ett föreläggande inte följs kan tillståndet återkallas som en yttersta sanktion.

Avgifter

Regeringen föreslår att de myndigheter som ansvarar för att besluta om tillstånd att bedriva verksamhet enligt bl.a. SoL och LSS ska få ta ut en avgift för att pröva en ansökan. Detsamma ska gälla en kommun som handlägger ärenden om godkännande av en enskild som huvudman enligt skollagen. Regeringen, en kommun eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få utfärda ytterligare föreskrifter om avgifter.

Motionerna

Avslag på propositionen

I kommittémotion 2017/18:4086 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkande 1 föreslås att riksdagen avslår propositionen.

Även i motion 2017/18:4119 av Emil Källström m.fl. (C) yrkande 1 begärs att riksdagen avslår proposition 2017/18:158.

Likvärdiga tillståndskrav och likvärdig ledningsprövning

I kommittémotion 2017/18:4111 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M, L, KD) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag som innebär att även offentligt drivna välfärdsverksamheter som bedrivs inom bl.a. LSS eller SoL ska vara föremål för likvärdiga tillståndskrav och likvärdig ledningsprövning som de som föreslås i propositionen.

I kommittémotion 2017/18:4086 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om likabehandling, dvs. att samma krav ska upprättas för samtliga aktörer inom välfärdens verksamheter.

I motion 2017/18:4119 av Emil Källström m.fl. (C) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag som innebär att även offentligt drivna välfärdsverksamheter ska vara föremål för en likvärdig ledningsprövning som den som föreslås i denna proposition.

Övriga frågor

I kommittémotion 2017/18:4111 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M, L, KD) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen ska säkerställa att kravet på ekonomiska förutsättningar inte medför otillbörliga hinder för små aktörer som vill etablera sig på välfärdsområdet. I yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör vidta åtgärder för att förkorta handläggningstiderna hos IVO.

I kommittémotion 2017/18:4086 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om tydligare sanktionsmöjligheter. I yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om myndigheternas befogenheter. Motionärerna anför bl.a. att IVO inte ska ha till uppgift att besluta om nya föreskrifter. I yrkande 5 föreslås ett tillkännagivande om tydligare krav. Motionärerna anför

att regeringens proposition är felaktigt utformad i de flesta avseenden och snarare riskerar att leda till mindre tydliga krav på välfärdsverksamheter. Slutligen föreslås i yrkande 6 ett tillkännagivande om att regeringen ska återkomma med lagförslag i enlighet med motionens intentioner.

I motion 2017/18:4119 av Emil Källström m.fl. (C) yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag som säkerställer att tillståndskrav inte medför hinder för nya aktörer som vill etablera sig inom välfärden.

Tillkännagivanden

I betänkande 2016/17:SoU11 Trygg och säker vård för barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet lämnade socialutskottet ett tillkännagivande till regeringen om generell tillståndsplikt (prop. 2016/17:59, rskr. 2016/17:156). Utskottet anförde att regeringen borde återkomma till riksdagen med förslag som innebär att samma krav på tillstånd som gäller för enskilda för att yrkesmässigt bedriva verksamhet inom socialtjänsten även ska gälla för offentlig verksamhet och tillkännagav detta för regeringen (S, MP och V reserverade sig).

I budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 9 s. 108) redovisade regeringen att tillkännagivandet var slutbehandlat och angav följande:

Kommuner och privata aktörer inom socialtjänsten har olika roller och ansvar. Kommunerna har ett lagstadgat ansvar att tillhandahålla socialtjänst åt medborgarna. Därutöver kan privata aktörer ansöka om tillstånd för att vara verksamma inom socialtjänsten. En tillståndsprövning säkerställer att grundläggande krav är uppfyllda och syftar även till att förhindra oseriösa aktörer.

Kommunernas roll och ansvar innebär även att de är huvudmän för socialtjänstverksamhet som överlämnas till privata utförare, och har det yttersta ansvaret för den individuella insatsen vid köp av enstaka platser. Rollen innebär att kommunerna alltid måste utöva någon form av kontroll för att kunna uppfylla sina skyldigheter. Tillståndskravet verkar som ett komplement till den kontroll som kommunerna ansvarar för, i syfte att säkerställa kvaliteten och lämpligheten hos ägare och ledning.

Vad gäller start av socialtjänstverksamhet i kommunal regi bedömer regeringen att samma behov av tillståndsprövning inte föreligger som för enskild verksamhet. Ett viktigt skäl till detta är den lagstadgade skyldigheten och det yttersta ansvaret att tillhandahålla välfärdstjänster. Med detta kommer även kunskap och kompetens inom socialtjänstverksamhet, vilket privata aktörer som söker sig till branschen inte alltid har. Dessutom bedömer regeringen att ett tillståndskrav skulle innebära en inskränkning i den kommunala självstyrelsen, utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet. Ett tillståndskrav för kommunal socialtjänstverksamhet skulle därmed inte vara förenligt med den grundlagsfästa proportionalitetsprincipen i regeringsformen (14 kap. 3 § RF). En tillståndsprövning skulle innebära en detaljstyrning av ett redan lagstadgat ansvar. Det skulle även riskera att försvåra för kommuner att utveckla ny verksamhet som snabbt och effektivt kan bemöta förändrade lokala behov.

Kvaliteten i vården och omsorgen är en central fråga för regeringen. Det handlar om att verksamheten ska följa lagstiftningen och att de kvinnor, män, flickor och pojkar som har kontakt med socialtjänsten får det stöd de behöver. Det finns olika krav i lagar, förordningar och myndighetsföreskrifter som verksamheterna ska förhålla sig till, och de kvalitetskrav som genom författning styr socialtjänsten är omfattande.

Att kommuner inte behöver söka tillstånd för verksamhet som drivs i egen regi, innebär inte att kraven är lägre vad gäller tjänsternas kvalitet. Oavsett om tillståndsplikt är ett krav eller inte utövar Inspektionen för vård och omsorg tillsyn över både offentlig och enskild verksamhet. Den statliga tillsynen innebär en granskning av att verksamheten uppfyller de krav och mål som formulerats i lagar och andra föreskrifter. Kvalitetskraven är desamma oavsett regi.

Det pågår ett omfattande arbete för att stärka kvaliteten inom socialtjänstens olika verksamhetsområden. Sedan 2015 samverkar ett flertal olika myndigheter för att stödja kunskapsutveckling i socialtjänsten. Denna stärkta kunskapsstyrning är ett initiativ av regeringen. Stärkta resurser och ökad reglering för att säkerställa en tillräcklig bemanning är andra initiativ från regeringen.

Regeringens bedömning är att frågan om generell tillståndsplikt för socialtjänstverksamhet inte behöver utredas ytterligare och anser med detta att tillkännagivandet är slutbehandlat.

I betänkande 2017/18:SoU1 Hälsovård, sjukvård och social omsorg upprepade utskottet tillkännagivandet (prop. 2017/18:1, rskr. 2017/18:121, en reservation av S, MP och V).

Av regeringens skrivelse 2017/18:75 framgår att regeringen inte anser att riksdagsskrivelsen 2016/17:156 och 2017/18:121 är slutbehandlade.

Utskottets ställningstagande

Socialutskottet välkomnar regeringens förslag att införa tillståndsplikt för verksamhet som avser hemtjänst enligt SoL och för verksamhet som avser ledsagarservice, biträde av kontaktperson eller avlösarservice i hemmet enligt LSS. Det allmänna har ett särskilt ansvar för att kontrollera att bara seriösa aktörer är aktiva även i denna verksamhet. Socialutskottet ser även positivt på regeringens förslag på krav på insikt, lämplighet och ekonomiska förutsättningar för att beviljas tillstånd att bedriva verksamhet enligt SoL och LSS. Socialutskottet anser därför att finansutskottet bör tillstyrka regeringens proposition i berörda delar och avstyrka motionerna 2017/18:4086 (SD) yrkande 1 och 2017/18:4119 (C) yrkande 1.

Socialutskottet är således positivt till den övergripande inriktningen på regeringens förslag, men anser till skillnad från regeringen att det inte ska ställas olika krav på fristående och offentliga aktörer i välfärden. Enligt socialutskottet är regeringens skäl för att undanta kommunal verksamhet från tillståndskrav och ledningsprövning inte tillräckliga. Kompletterande lagstiftning som inför sådana tillståndskrav och ledningsprövning måste snarast komma på plats för att säkerställa att alla medborgare tillförsäkras välfärd av högsta kvalitet. Socialutskottet anser därmed att regeringen skyndsamt bör återkomma till riksdagen med ytterligare förslag på

lagstiftning. Socialutskottet vill i detta sammanhang påminna om de tillkännagivanden som riksdagen har riktat till regeringen om generell tillståndsplikt (rskr. 2016/17:156 och 2017/18:121).

Mot denna bakgrund anser utskottet att finansutskottet bör föreslå att riksdagen gör ett tillkännagivande med detta innehåll. Ett sådant ställningstagande innebär att motionerna 2017/18:4111 (M, L, KD) yrkande 1 och 2017/18:4119 (C) yrkande 2 tillstyrks. Motion 2017/18:4086 (SD) yrkande 2 bör tillstyrkas delvis.

När det gäller kravet på att innebörden av ekonomiska förutsättningar bör utvecklas och förklaras, anser utskottet liksom regeringen att det avgörande bör vara hur ekonomin påverkar möjligheten att driva verksamheten i enlighet med de krav som ställs för den specifika verksamheten. Vidare anser socialutskottet liksom regeringen att det kan finnas behov av mer detaljerade föreskrifter om ansökningsförfarandet. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör, precis som anförs i propositionen, få utfärda föreskrifter om villkor för tillstånd respektive godkännanden.

Liksom regeringen anser socialutskottet att det är viktigt att IVO:s handläggningstider är rimliga. Det är därför positivt att regeringens avsikt är att IVO ska ha så goda förutsättningar som möjligt att fullgöra sitt uppdrag. Slutligen anser socialutskottet att regeringens förslag när det gäller IVO:s tillsyn och möjligheter att återkalla tillstånd är väl avvägda.

Socialutskottet anser mot denna bakgrund att finansutskottet bör avstyrka motionerna 2017/18:4111 (M, L, KD) yrkandena 2 och 4, 2017/18:4086 (SD) yrkandena 3–6 och 2017/18:4119 (C) yrkande 3.

Stockholm den 3 maj 2018

På socialutskottets vägnar

Emma Henriksson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Emma Henriksson (KD), Anna-Lena Sörenson (S), Camilla Waltersson Grönvall (M), Lennart Axelsson (S), Katarina Brännström (M), Per Ramhorn (SD), Amir Adan (M), Mikael Dahlqvist (S), Anders W Jonsson (C), Jan Lindholm (MP), Kristina Nilsson (S), Carina Ståhl Herrstedt (SD), Barbro Westerholm (L), Hans Hoff (S), Yasmine Larsson (S), Ann-Britt Åsebol (M) och Maj Karlsson (V).

Avvikande meningar

1. Regeringens proposition (SD, C)

Per Ramhorn (SD), Anders W Jonsson (C) och Carina Ståhl Herrstedt (SD) anför:

Vi anser att finansutskottet bör avstyrka regeringens proposition 2017/18:158 Ökade tillståndskrav och särskilda regler för upphandling inom välfärden. Därmed bör finansutskottet tillstyrka motionerna 2017/18:4086 (SD) yrkande 1 och 2017/18:4119 (C) yrkande 1.

2. Likvärdiga tillståndskrav och likvärdig ledningsprövning (S, MP, V)

Anna-Lena Sörenson (S), Lennart Axelsson (S), Mikael Dahlgvist (S), Jan Lindholm (MP), Kristina Nilsson (S), Hans Hoff (S), Yasmine Larsson (S) och Maj Karlsson (V) anför:

Kommuner och enskilda aktörer har olika roller och ansvar. Kommunerna styrs av folkvalda församlingar och har en lagstadgad skyldighet att tillhandahålla socialtjänst åt medborgarna. Vidare förutsätts de ha kunskap och kompetens inom det som utgör kommunernas grundläggande uppdrag. Vi delar regeringens bedömning att det finns sådana principiella skillnader mellan kommunal och enskild verksamhet att det inte finns skäl att införa något som motsvarar en ägar- och ledningsprövning för kommunal verksamhet.

Vidare noterar vi att socialutskottets tillkännagivanden om generell tillståndsplikt bereds inom Regeringskansliet. Enligt regeringens skrivelse 2017/18:75 är riksdagsskrivelsen 2016/17:156 och 2017/18:121 inte slutbehandlade.

Mot denna bakgrund anser vi att finansutskottet bör avstyrka motionerna 2017/18:4086 (SD) yrkande 2, 2017/18:4111 (M, L, KD) yrkande 1 och 2017/18:4119 (C) yrkande 2.

3. Övriga frågor (M, L, KD)

Emma Henriksson (KD), Camilla Waltersson Grönvall (M), Katarina Brännström (M), Amir Adan (M), Barbro Westerholm (L) och Ann-Britt Åsebol (M) anför:

De kriterier för ägar- och ledningsprövningen som regeringen föreslår är i stort väl avvägda. Vi anser dock inte att det är tillräckligt väl specificerat vad det i praktiken innebär att tillståndshavaren ska ha ekonomiska förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för verksamheten.

Det är bra att regeringen tar upp behovet av föreskrifter för att närmare precisera hur prövningen ska gå till. I arbetet med att ta fram sådana föreskrifter anser vi att regeringen ska ta särskild hänsyn till fortsatt mångfald av aktörer i välfärden. Det gäller t.ex. idéburna verksamheter som bidrar med ett mervärde genom sitt ideella engagemang och även små nystartade företag. Risker att långtgående krav på ekonomiska förutsättningar i praktiken hindrar sådana aktörer från att ge sig in på välfärdsområdet är stor. Regeringen måste därför säkerställa att kraven ställs upp på ett sådant sätt att mindre aktörer inte stängs ute.

Under den senaste tiden har IVO haft mycket långa handläggningstider. Vi anser att åtgärder behöver vidtas för att förkorta handläggningstiderna och säkerställa att de nya reglerna inte leder till ytterligare förseningar av tillståndsärenden.

Mot denna bakgrund anser vi att finansutskottet bör föreslå att riksdagen gör tillkännagivanden i enlighet med vad vi anfört samt tillstyrka motion 2017/18:4111 (M, L, KD) yrkandena 2 och 4.

4. Övriga frågor (SD)

Per Ramhorn (SD) och Carina Ståhl Herrstedt (SD) anför:

Vi är i grunden mycket positiva till såväl ökade som tydligare tillståndskrav vad gäller samtliga välfärdsverksamheter. Dessvärre anser vi att regeringens proposition är felaktigt utformad i de flesta avseenden och riskerar att leda till mindre tydliga krav.

Vi anser att det bör finnas tydliga sanktionsmöjligheter i de fall då en aktör inte sköter sitt uppdrag. Dessa sanktioner måste dock vara förutsebara. Ytterst ska ansvarig myndighet kunna besluta om att återta tillståndet för att över huvud taget få bedriva verksamheten, men detta måste enligt vår mening ske på ett rättssäkert sätt och med föregående varningar.

Vidare anser vi att IVO:s uppgift ska vara att hantera tillståndsprövning, utöva tillsyn och när behov uppstår besluta om sanktioner. Myndigheternas uppgift ska inte vara att besluta om helt nya föreskrifter, vilket propositionen föreslår. Om regelverk på olika sätt behöver ändras ska detta föregås av en diskussion i riksdagen med efterföljande beslut av riksdagens ledamöter, inte av myndighetstjänstemän.

Sammanfattningsvis anser vi att regeringen bör återkomma med ett kraftigt reviderat lagförslag i enlighet med motionens intentioner. Vi anser att finansutskottet bör föreslå att riksdagen gör ett tillkännagivande i enlighet med vad vi anfört samt tillstyrka motion 2017/18:4086 (SD) yrkandena 3–6.

5. Övriga frågor (C)

Anders W Jonsson (C) anför:

Förslagen i propositionen kommer sannolikt att innebära att tillståndsprovningarna hos IVO blir ännu mer komplexa och att ansökningsbördan kommer att öka. Därför behöver åtgärder vidtas för att förkorta handläggningstiderna och säkerställa att nya regler inte leder till ytterligare förseningar av tillståndsärenden. Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder så att tillståndskraven inte medför hinder för nya aktörer som vill etablera sig inom välfärden. Enligt min mening bör finansutskottet föreslå att riksdagen gör ett tillkännagivande i enlighet med vad jag anført samt tillstyrka motion 2017/18:4119 (C) yrkande 3.

BILAGA 4

Utbildningsutskottets yttrande 2017/18:UbU6y

Ökade tillståndskrav och särskilda regler för upphandling inom välfärden

Till finansutskottet

Finansutskottet beslutade den 27 mars 2018 att bereda socialutskottet och utbildningsutskottet möjlighet att senast den 3 maj yttra sig över proposition 2017/18:158 Ökade tillståndskrav och särskilda regler för upphandling inom välfärden och följdmotioner i de delar som berör utskottens respektive beredningsområde.

Utbildningsutskottet begränsar sitt yttrande till de delar av propositionens förslag som berör skollagsreglerad verksamhet och motionerna 2017/18:4111 (M, L, KD) yrkandena 1 och 3, 2017/18:4086 (SD) yrkandena 1–4 och yrkande 6 samt 2017/18:4119 (C) yrkandena 1 och 2.

Utbildningsutskottet föreslår att finansutskottet tillstyrker propositionen i de delar som berör skollagsreglerad verksamhet. Vidare föreslår utbildningsutskottet att finansutskottet tillstyrker motionerna 2017/18:4111 (M, L, KD) yrkande 1, 2017/18:4086 (SD) yrkandena 2 i denna del och 6 i denna del och 2017/18:4119 (C) yrkande 2 samt avstyrker motionerna 2017/18:4111 (M, L, KD) yrkande 3, 2017/18:4086 (SD) yrkandena 1, 2 i denna del, 3–4 och 6 i denna del samt 2017/18:4119 (C) yrkande 1.

I yttrandet finns fem avvikande meningar (S, M, SD, MP, C, V, L, KD).

Utskottets överväganden

Ökade tillståndskrav för skolväsendet

Propositionen

I propositionen föreslår regeringen bl.a. att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800). Ändringarna innebär nya krav på insikt, lämplighet och ekonomiska förutsättningar för godkännande för enskilda att som huvudmän bedriva verksamhet inom skolväsendet enligt skollagen och föreslås träda i kraft den 1 januari 2019.

Ägar- och ledningsprövning

Regeringen föreslår att nya krav ska införas för enskilda som i egenskap av huvudmän vill bedriva verksamhet inom skolväsendet. Tillstånd ska endast få beviljas den som genom erfarenhet eller på annat sätt har förvärvat den insikt i de gällande föreskrifter som krävs för att bedriva verksamheten och i övrigt visar sig lämplig att bedriva sådan verksamhet. I fråga om en juridisk person ska prövningen avse den verkställande direktören och andra som genom en ledande ställning eller på annat sätt har ett bestämmande inflytande över verksamheten, styrelseledamöter och styrelsesuppleanter, bolagsmännen i kommanditbolag eller andra handelsbolag, och personer som genom ett direkt eller indirekt ägande har ett väsentligt inflytande över verksamheten. Tillståndsinnehavaren ska även ha ekonomiska förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för verksamheten.

Det kan finnas behov av mer detaljerade föreskrifter om ansökningsförfarandet. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska därför få meddela föreskrifter om villkor för tillstånd respektive godkännande.

Regeringen bedömer att myndigheternas rätt att begära ut uppgifter från belastningsregistret, samt behovet av sekretess i myndigheternas tillståndsgivning och tillsyn, bör ses över.

Myndigheternas tillsyn och avgifter

Regeringen föreslår att tillsyn ska utövas över att kraven på ägare och ledning samt de ekonomiska förutsättningarna är uppfyllda. Förändringar i den krets av personer som omfattas av ägar- och ledningsprövningen ska anmälas till tillsynsmyndigheten senast en månad efter förändringen. Verksamhetens tillstånd ska kunna återkallas utan föregående föreläggande om kraven inte är uppfyllda.

Regeringen föreslår att den myndighet som ansvarar för att besluta om godkännande att bedriva verksamhet inom skolväsendet enligt skollagen ska

få ta ut en avgift för att pröva en ansökan. Detsamma ska gälla en kommun som handlägger ärenden om godkännande av en enskild som huvudman enligt skollagen. Regeringen, en kommun eller den myndighet regeringen bestämmer ska få meddela ytterligare föreskrifter om avgifter.

Motionerna

Avslag på propositionen

I kommittémotion 2017/18:4086 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkande 1 yrkar motionärerna att riksdagen ska avslå propositionen. Motionärerna är i grunden mycket positiva till såväl ökade som tydligare tillståndskrav vad gäller samtliga välfärdsverksamheter men menar att regeringens proposition är felaktigt utformad i flera avseenden och därför riskerar att leda till mindre tydliga krav.

I motion 2017/18:4119 av Emil Källström m.fl. (C) yrkande 1 yrkar motionärerna att riksdagen ska avslå propositionen. Motionärernas uppfattning är att regeringens proposition har fel utgångspunkt. Utgångspunkten bör vara hur man kan säkerställa kvalitet, trygghet, effektivitet, innovation, valmöjligheter och öppenhet på ett sätt som gagnar elever, föräldrar, patienter, brukare och anhöriga i alla välfärdens verksamheter.

Ägar- och ledningsprövning av offentliga utförare

I kommittémotion 2017/18:4111 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M, L, KD) yrkande 1 anser motionärerna att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag som innebär att även offentlig välfärdsverksamhet som bedrivs enligt bl.a. skollagen (2010:800) ska vara föremål för likvärdiga tillståndskrav och en ledningsprövning som är likvärdig med den som föreslås i propositionen.

I kommittémotion 2017/18:4086 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkande 2 i denna del om likabehandling framför motionärerna att det är centralt att samma krav och samma villkor upprättas för samtliga aktörer inom välfärdens verksamheter. Regeringen ska därför återkomma med ett reviderat lagförslag i enlighet med motionens intentioner (yrkande 6 i denna del).

I motion 2017/18:4119 av Emil Källström m.fl. (C) yrkande 2 anser motionärerna att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag som innebär att även offentlig välfärdsverksamhet ska vara föremål för en ledningsprövning som är likvärdig med den som föreslås i propositionen.

Statligt tillstånds- och tillsynsansvar för fristående förskolor

I kommittémotion 2017/18:4111 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M, L, KD) yrkande 3 anser motionärerna att regeringen bör återkomma med förslag om att flytta tillstånds- och tillsynsansvaret för fristående förskolor och vissa fritidshem från kommunerna till Skolinspektionen.

I kommittémotion 2017/18:4086 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkande 2 i denna del om likabehandling anser motionärerna att en statlig myndighet bör ansvara för prövningen av samtliga aktörer. Det borgar för ökad olikvärdighet i de fall kommunerna ska ansvara för själva prövningen, menar motionärerna. Regeringen ska därför återkomma med ett reviderat lagförslag i enlighet med motionens intentioner (yrkande 6 i denna del).

Tillsynsmyndighetens sanktionsmöjligheter och befogenheter

I kommittémotion 2017/18:4086 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkande 3 efterfrågar motionärerna tydligare sanktionsmöjligheter. Det ska finnas tydliga sanktionsmöjligheter för den händelse att en aktör inte sköter sitt uppdrag. Ytterst ska ansvarig myndighet kunna besluta om att återkalla tillståndet för att bedriva verksamheten. Regeringen ska därför återkomma med ett reviderat lagförslag i enlighet med motionens intentioner (yrkande 6 i denna del).

I kommittémotion 2017/18:4086 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkande 4 anser motionärerna att Skolinspektionens uppgift ska vara att hantera tillståndsprövning, utöva tillsyn och besluta om sanktioner. Myndighetens uppgift ska inte vara att ex officio besluta om nya föreskrifter, vilket föreslås i propositionen enligt motionärerna. Regeringen ska därför återkomma med ett reviderat lagförslag i enlighet med motionens intentioner (yrkande 6 i denna del).

Tidigare och pågående arbete

2014 års proposition om fristående skolor

I juli 2011 beslutade regeringen kommittédirektiv om att en parlamentarisk kommitté skulle se över regler och villkor för fristående skolor m.m. (dir. 2011:68). Regeringen beslutade också tilläggsdirektiv om förlängd utredningstid (dir. 2012:101, dir. 2013:24, dir. 2013:42 och dir. 2013:69). Kommittén, som antog namnet Friskolekommittén (U 2011:04), överlämnade i augusti 2013 betänkandet Friskolorna i samhället (SOU 2013:56). Till grund för förslagen låg en uppgörelse mellan de sex partierna Moderaterna, Folkpartiet, Centerpartiet, Kristdemokraterna, Socialdemokraterna och Miljöpartiet som presenterades i maj 2013.

Friskolekommitténs förslag låg till grund för proposition 2013/14:112 Villkor för fristående skolor m.m. I propositionen föreslogs bl.a. att en nyetablering av en fristående skola ska föregås av ett samråd mellan den enskilde huvudmannen och den kommun där utbildningen ska bedrivas och att Skolinspektionen inom ramen för sin tillsyn ska genomföra en kontroll av den verksamhet som en enskild huvudman avser att bedriva (etableringskontroll) innan utbildningen startar, om Skolinspektionen godkänt den enskilde som huvudman. De nya bestämmelserna i skollagen (2010:800) föreslogs träda i

kraft den 1 januari 2015. Riksdagen beslutade enligt regeringens förslag (bet. 2013/14:UbU22, rskr. 2013/14:357).

Därutöver bedömde regeringen i propositionen att en prövning av ägare till fristående skolor bör införas. Friskolekommittén hade också föreslagit en mer ingående prövning av de som ansöker om att bli godkända som huvudmän för fristående skolor. För att kunna presentera ett sammanhållet lagförslag ville regeringen avvakta Ägarprövningsutredningens (Fi 2012:11) resultat och därefter återkomma med förslag.

2017 års Skolmyndighetsutredning

I mars 2017 tillsatte regeringen en utredning (dir. 2017:37) med uppgift att göra en bred översyn av ansvarsfördelningen och organiseringen av myndigheterna på skolområdet, bl.a. Skolinspektionen. Utredaren ska bl.a. analysera och föreslå hur den statliga tillsynen av skolväsendet kan förbättras och särskilt föreslå förändringar för att säkerställa att tillsynen av förskolor och huvudmän för förskolor bedrivs på ett adekvat sätt. Utredningen ska redovisa sitt uppdrag i juni 2018.

Av utredningens direktiv framgår att Skolinspektionens tillsyn utövas på olika sätt beroende på vilken verksamhet som granskas. Den löpande tillsynen över förskola, fritidshem, annan pedagogisk verksamhet och vuxenutbildning innebär i huvudsak en granskning på huvudmannanivå. Den löpande tillsynen över övrig barn- och ungdomsutbildning ska, utöver en granskning på huvudmannanivå, även göras på skolnivå. Skolinspektionen genomför även kvalitetsgranskningar i t.ex. förskolan. Även kommuner har ett tillsynsansvar i detta sammanhang. En kommun har tillsyn över bl.a. förskola och fritidshem vars huvudman kommunen har godkänt och pedagogisk omsorg vars huvudman kommunen har förklarat ha rätt till bidrag, dvs. enskilda huvudmän (26 kap. 4 § skollagen). Utöver den löpande tillsynen som Skolinspektionen utövar på kommunal huvudmannanivå när det gäller förskolan utövar Skolinspektionen också tillsyn över hur en kommun uppfyller sina skyldigheter och sitt tillsynsansvar i fråga om enskilda huvudmän.

Vidare framgår av utredningens direktiv att Skolinspektionen i en kvalitetsgranskning har belyst hur kommunerna uppfyller sitt tillsynsansvar för fristående förskolor. Granskningen visar att flera kommuner i sin tillsyn inte fattar tydliga och rättssäkra beslut om åtgärder för fristående förskolor (Kvalitetsgranskning 2016:3, dnr 40-2014:5632). I direktiven framgår också att även Ägarprövningsutredningen i sitt betänkande Krav på privata aktörer i välfärden (SOU 2015:7) pekar på frågan om tillsyn av fristående förskolor och vissa fritidshem och gör bedömningen att en utredning bör tillsättas för att bl.a. klarlägga förutsättningarna för att flytta över ansvaret för tillsyn av fristående förskolor och vissa fritidshem från kommunerna till Skolinspektionen.

Gällande rätt

Godkännande av enskilda huvudmän inom skolväsendet

Av 2 kap. 5 § skollagen (2010:800) framgår att enskilda efter ansökan får godkännas som huvudmän för förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola och fritidshem. Godkännande ska lämnas om den enskilde har förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för utbildningen och utbildningen inte innebär påtagliga negativa följder på lång sikt för eleverna eller för den del av skolväsendet som anordnas av det allmänna i den kommun där utbildningen ska bedrivas. Om godkännandet avser gymnasieskola eller gymnasiesärskola ska följderna i närliggande kommuner för den del av skolväsendet som anordnas av det allmänna också beaktas. Avser godkännandet förskoleklass, grundskola eller grundsärskola krävs därutöver att elevunderlaget är tillräckligt för att verksamheten ska kunna bedrivas långsiktigt. Ett godkännande ska avse viss utbildning vid en viss skolenhet eller förskoleenhet.

Innan en enskild huvudman startar utbildning inom förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola eller fritidshem som anordnas vid en skolenhet med förskoleklass, grundskola eller grundsärskola ska samråd om den kommande verksamheten ske mellan den enskilde och den kommun där utbildningen ska bedrivas. Den enskilde huvudmannen ansvarar för att samrådet dokumenteras. Om utbildningen ska bedrivas i form av gymnasieskola eller gymnasiesärskola, ska kommunen ge närliggande kommuner tillfälle att medverka i samrådet (5 a §).

Det är Skolinspektionen som handlägger ärenden om godkännande av enskild som huvudman för förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola eller fritidshem som anordnas vid en skolenhet med förskoleklass, grundskola eller grundsärskola. Övriga ärenden om godkännande av enskild som huvudman handläggs av den kommun där utbildningen ska bedrivas (7 §).

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (8 §).

Tillsynens omfattning

Av 26 kap. 3 § framgår att Skolinspektionen har tillsyn över skolväsendet, särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet enligt skollagen. Skolinspektionen har också tillsyn över hur en kommun uppfyller sitt tillsynsansvar. En kommun har tillsyn över förskola och fritidshem vars huvudman kommunen har godkänt och pedagogisk omsorg vars huvudman kommunen har förklarat ha rätt till bidrag (4 §).

Skolinspektionen ska inom ramen för sin tillsyn genomföra en kontroll av den verksamhet som en enskild huvudman avser att bedriva (etableringskontroll) innan utbildningen startar, om Skolinspektionen godk ant den enskilde som huvudman (9 a §).

Ingripanden vid tillsyn

Föreläggande

En tillsynsmyndighet f r förelägga en huvudman att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten eller, i fråga om enskild huvudman, de villkor som gäller för godk nandet eller beslutet om rätt till bidrag. Ett beslut om föreläggande gäller omedelbart och ska ange de åtgärder som tillsynsmyndigheten anser nödvändiga för att avhjälpa de påtalade bristerna (10 §).

Anmärkning

En tillsynsmyndighet f r i stället för att meddela ett föreläggande tilldela en huvudman en anmärkning vid mindre allvarliga överträdelser av vad som gäller för verksamheten (11 §).

Avstående från ingripande

En tillsynsmyndighet f r avstå från att ingripa om  vertr delsern är ringa, den vars verksamhet granskas vidtar nödvändig rättelse eller det i övrigt med hänsyn till omständigheterna finns särskilda skäl mot ett ingripande (12 §).

 terkallelse

En tillsynsmyndighet f r återkalla ett godk nande, ett medgivande eller ett beslut om rätt till bidrag som myndigheten har meddelat enligt denna lag, om ett föreläggande inte har följts och exempelvis missförhållandet är allvarligt (13 §).

Statliga åtgärder för rättelse

Skolinspektionen f r när det gäller en verksamhet som bedrivs av en kommun eller ett landsting besluta att staten på kommunens eller landstingets bekostnad ska vidta de åtgärder som behövs för att åstadkomma rättelse, om kommunen eller landstinget inte har följt ett föreläggande och grovt eller under längre tid åsidosatt sina skyldigheter enligt skollagen eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen (17 §).

Tillfälligt verksamhetsförbud

Om det är sannolikt att ett beslut om återkallelse eller ett beslut om statliga åtgärder för rättelse kommer att fattas, och beslutet inte kan avvaktas med hänsyn till allvarlig risk för barnens eller elevernas hälsa eller säkerhet eller av någon annan särskild anledning, f r tillsynsmyndigheten förbjuda huvudmannen att tills vidare, helt eller delvis, driva verksamheten vidare.

Beslut enligt första stycket gäller omedelbart, om inte annat beslutas och får gälla i högst sex månader (18 §).

Meddelande av föreskrifter

Av 8 kap. 1 § regeringsformen framgår att föreskrifter meddelas av riksdagen genom lag och av regeringen genom förordning. Föreskrifter kan också, efter bemyndigande av riksdagen eller regeringen, meddelas av andra myndigheter än regeringen och av kommuner. Ett bemyndigande att meddela föreskrifter ska alltid ges i lag eller förordning. Av bestämmelser i regeringsformen och av annan grundlag följer att föreskrifter av visst innehåll ska meddelas genom lag.

Utskottets ställningstagande

Propositionen

I proposition 2013/14:112 Villkor för fristående skolor m.m. gjorde regeringen bedömningen att en prövning av ägare till fristående skolor bör införas. Friskolekommittén (U 2011:04) hade också föreslagit en mer ingående prövning av de som ansöker om att bli godkända som huvudmän för fristående skolor. För att kunna presentera ett sammanhållet lagförslag ville regeringen avvakta Ägarprövningsutredningens (Fi 2012:11) resultat och därefter återkomma med förslag. Utbildningsutskottet välkomnar därför nu de delar av propositionens förslag som berör skollagsreglerad verksamhet.

Mot denna bakgrund föreslår utbildningsutskottet att finansutskottet avstyrker motionerna 2017/18:4086 (SD) yrkande 1 och 2017/18:4119 (C) yrkande 1 och därmed tillstyrker proposition 2017/18:158 Ökade tillståndskrav och särskilda regler för upphandling inom välfärden i de delar som berör skollagsreglerad verksamhet.

Utbildningsutskottet övergår nu till att behandla motioner som innehåller begäran om tillkännagivanden.

Motioner om tillkännagivanden

Ägar- och ledningsprövning av offentliga utförare

Utskottet anser att det är ett problem att regeringen vill ställa olika krav på fristående och offentliga aktörer i välfärden. Utskottet vill att höga krav ställs på samtliga välfärdsaktörer så att en god kvalitet i välfärden säkras oavsett om den enskilde väljer en offentlig, en privat eller en ideell välfärdsaktör. Utskottet vill värna likabehandlingsprincipen och anser att regeringens skäl för att undanta kommunal verksamhet från ledningsprövning saknar grund. Utskottet anser att en kompletterande lagstiftning som inrättar en sådan prövning måste komma på plats snarast för att säkerställa att alla medborgare tillförsäkras välfärd av högsta kvalitet. Regeringen ska därför återkomma till riksdagen med förslag som innebär att även offentlig välfärdsverksamhet som

bedrivs enligt bl.a. skollagen (2010:800) ska vara föremål för likvärdiga tillståndskrav och en ledningsprövning som är likvärdig med den som föreslås i den nu aktuella propositionen. All offentlig och enskild välfärdsverksamhet ska kräva tillstånd och styras med tydliga kvalitetskrav och sanktionsmöjligheter, anser utskottet. Verksamheter som inte klarar kvalitetskraven ska snabbt vändas eller stängas ned.

Mot denna bakgrund föreslår utbildningsutskottet att finansutskottet tillstyrker motionerna 2017/18:4111 (M, L, KD) yrkande 1, 2017/18:4086 (SD) yrkandena 2 i denna del och 6 i denna del samt 2017/18:4119 (C) yrkande 2.

Statligt tillstånds- och tillsynsansvar för fristående förskolor

När det gäller yrkanden om Skolinspektionens ansvar för fristående förskolor kan utskottet konstatera att regeringen i mars 2017 tillsatte en utredning med uppgift att göra en bred översyn av ansvarsfördelningen och organiseringen av myndigheterna på skolområdet, bl.a. Skolinspektionen. Utredaren ska bl.a. analysera och föreslå hur den statliga tillsynen av skolväsendet kan förbättras och särskilt föreslå förändringar för att säkerställa att tillsynen av förskolor och huvudmän för förskolor bedrivs på ett adekvat sätt. Utredningen ska redovisa sitt uppdrag i juni 2018.

Med hänvisning till den utredning som pågår föreslår utbildningsutskottet att finansutskottet avstyrker motionerna 2017/18:4111 (M, L, KD) yrkande 3 och 2017/18:4086 (SD) yrkandena 2 i denna del och 6 i denna del.

Tillsynsmyndighetens sanktionsmöjligheter och befogenheter

När det gäller yrkandet om tydliga sanktionsmöjligheter kan utskottet konstatera att Skolinspektionens sanktionsmöjligheter kan beskrivas som en sanktionstrappa där mindre ingripande åtgärder ska prövas först, men där det också finns möjlighet att hoppa över steg vid allvarliga och brådskande missförhållanden. Den primära sanktionen när brister upptäcks inom tillsynen är föreläggande, som får förenas med vite. Skolinspektionen kan även återkalla ett godkännande för en enskild huvudman och besluta om s.k. statliga åtgärder för rättelse när det gäller en verksamhet som bedrivs av en kommun eller ett landsting. Om överträdelsen är ringa kan Skolinspektionen avstå från ingripande, och vid mindre allvarliga brister kan huvudmannen tilldelas en anmärkning.

När det gäller yrkandet om tillsynsmyndighetens befogenheter kan utskottet konstatera att det av skollagen framgår att Skolinspektionen redan i dag har de uppgifter som efterfrågas av motionärerna, nämligen att pröva ärenden om godkännande och utöva tillsyn med möjlighet att göra ingripanden. När det gäller Skolinspektionens möjlighet att besluta om föreskrifter kan utskottet konstatera att det framgår av regeringsformen att myndigheter ska utfärda föreskrifter efter bemyndigande från regeringen och att det i det nu aktuella förslaget till ändringar i skollagen finns ett bemyndigande till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer

att meddela föreskrifter om villkor för godkännande enligt de nya bestämmelserna. Av propositionen framgår också att det kan finnas behov av mer detaljerade föreskrifter om ansökningsförfarandet vid en ägar- och ledningsprövning.

Mot denna bakgrund föreslår utbildningsutskottet att finansutskottet avstyrker motion 2017/18:4086 (SD) yrkandena 3–4 och 6 i denna del.

Stockholm den 3 maj 2018

På utbildningsutskottets vägnar

Matilda Ernkrans

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Matilda Ernkrans (S), Christer Nylander (L), Erik Bengtzboe (M), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Michael Svensson (M), Håkan Bergman (S), Ulrika Carlsson i Skövde (C), Elisabet Knutsson (MP), Maria Stockhaus (M), Gunilla Svantorp (S), Robert Stenkvist (SD), Daniel Riazat (V), Annika Eclund (KD), Roza Güclü Hedin (S), Hanif Bali (M) och Christina Östberg (SD).

Avvikande meningar

1. Avslag på propositionen (SD)

Robert Stenkvist (SD) och Christina Östberg (SD) anför:

Vi är i grunden mycket positiva till såväl ökade som tydligare tillståndskrav vad gäller samtliga välfärdsverksamheter. En hög kvalitet i välfärden är central för medborgarna och finansieras dessutom ytterst med skattemedel, varför tydliga, rimliga och väl avvägda krav är av yttersta vikt. Vi menar dock att regeringens proposition är felaktigt utformad i flera avseenden och därför riskerar att leda till mindre tydliga krav.

Mot denna bakgrund anser vi att finansutskottet bör avstyrka proposition 2017/18:158 Ökade tillståndskrav och särskilda regler för upphandling inom välfärden i de delar som berör skollagsreglerad verksamhet och tillstyrka motion 2017/18:4086 (SD) yrkande 1.

2. Avslag på propositionen (C)

Ulrika Carlsson i Skövde (C) anför:

Jag vill öka människors självbestämmande i välfärden. Endast så kan makten flyttas från politiker till elever, patienter, brukare och anhöriga. Jag är övertygad om att människor måste få mer, och inte mindre, att säga till om när det gäller välfärdens utformning. För mig är det viktigt att alla människor – oavsett ålder, kön eller bostadsort – har rätt till en nära och tillgänglig välfärd.

Jag menar att en mångfald av aktörer är en förutsättning för valfrihet. En tillgänglig välfärd av bra kvalitet är en viktig grundpelare för den sammanhållning vi har i Sverige. Därför måste skola, vård och omsorg värnas och utvecklas. Rätten att själv få välja var och hur man tar del av vård, skola och omsorg är en viktig del i att kunna utforma sitt eget liv och sin egen tillvaro.

Min uppfattning är att regeringens proposition har fel utgångspunkt. Utgångspunkten bör vara hur man kan säkerställa kvalitet, trygghet, effektivitet, innovation, valmöjligheter och öppenhet på ett sätt som gagnar elever, föräldrar, patienter, brukare och anhöriga i alla välfärdens verksamheter.

Mot denna bakgrund anser jag att finansutskottet bör avstyrka proposition 2017/18:158 Ökade tillståndskrav och särskilda regler för upphandling inom välfärden i de delar som berör skollagsreglerad verksamhet och tillstyrka motion 2017/18:4119 (C) yrkande 1.

3. Ägar- och ledningsprövning av offentliga utförare (S, MP, V)

Matilda Ernkrans (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Elisabet Knutsson (MP), Gunilla Svantorp (S), Daniel Riazat (V) och Roza Güclü Hedin (S) anför:

Av propositionen framgår att Ägarprövningsutredningen (Fi 2012:11) har haft i uppdrag att bedöma om någon form av prövning bör göras av anställda som befinner sig i ledande ställning i offentlig verksamhet. Utredningen har valt att inte lämna något sådant förslag. Utredningen anför bl.a. att kommunallagen (2017:725) vilar på den principiella grunden att de förtroendevalda har ansvaret för att fatta alla beslut. Även om kommuner och landsting delegerar rätten att besluta i vissa ärenden till de anställda så är de förtroendevalda ur revisionssynpunkt helt ansvariga för all verksamhet. Det är medborgarna som i allmänna val utkräver ansvar av de folkvalda. Om den offentliga verksamheten uppvisar brister är det alltså folket som i första hand kan utkräva ansvar genom att rösta bort de förtroendevalda och ersätta dem med andra. Någon motsvarighet för medborgarna att ställa vd och styrelsen till ansvar i aktiebolag om verksamheten inte håller en godtagbar kvalitet finns inte. Kommuner och privata aktörer har olika roller och ansvar. Kommunerna har ett lagstadgat ansvar att tillhandahålla socialtjänst och utbildning åt medborgarna och förutsätts ha kunskap och kompetens inom det som utgör kommunernas grundläggande uppdrag.

Sammanfattningsvis delar vi regeringens bedömning i propositionen att det finns sådana principiella skillnader mellan kommunal och enskild verksamhet att det inte finns skäl att införa något som motsvarar en ägar- och ledningsprövning för kommunal verksamhet.

Vi kan också konstatera att Skolinspektionens sanktionsmöjligheter till stora delar är desamma oavsett om det handlar om en offentlig eller en enskild huvudman. Skolinspektionen får förelägga en offentlig eller en enskild huvudman att fullgöra sina skyldigheter om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten eller de villkor som gäller för godkännandet för en enskild huvudman. När det gäller en verksamhet som bedrivs av en kommun eller ett landsting får Skolinspektionen besluta att staten på kommunens eller landstingets bekostnad ska vidta de åtgärder som behövs för att åstadkomma rättelse, om kommunen eller landstinget inte har följt ett föreläggande och grovt eller under längre tid har åsidosatt sina skyldigheter enligt skollagen. Skolinspektionen får återkalla ett godkännande för en enskild huvudman om ett föreläggande inte har följts och exempelvis missförhållandet är allvarligt. Om det är sannolikt att ett beslut om statliga åtgärder för rättelse eller ett beslut om återkallelse kommer att fattas, och beslutet inte kan avvaktas med hänsyn till allvarlig risk för barnens eller elevernas hälsa eller säkerhet eller av någon annan särskild anledning, får

Skolinspektionen förbjuda huvudmannen att tills vidare driva verksamheten vidare.

Mot denna bakgrund anser vi att finansutskottet bör avstyrka motionerna 2017/18:4111 (M, L, KD) yrkande 1, 2017/18:4086 (SD) yrkandena 2 i denna del och 6 i denna del samt 2017/18:4119 (C) yrkande 2.

4. Statligt tillstånds- och tillsynsansvar för fristående förskolor (M, SD, L, KD)

Christer Nylander (L), Erik Bengtzboe (M), Michael Svensson (M), Maria Stockhaus (M), Robert Stenkvist (SD), Annika Eclund (KD), Hanif Bali (M) och Christina Östberg (SD) anför:

Vi anser att både tillstånds- och tillsynsansvaret för fristående förskolor och vissa fritidshem bör ligga på Skolinspektionen och inte hos kommunerna. När ytterligare regelverk skapas ökar den kommunala arbetsbördan. Samtidigt riskerar det decentraliserade ansvaret att leda till en låg effektivitet då antalet prövningar i många kommuner sannolikt inte blir särskilt omfattande. Det är då svårt att skapa den specialistkompetens som krävs för att åstadkomma en effektiv och rättssäker bedömning, vilket i sin tur innebär att tolkningen och tillämpningen av det nya regelverket riskerar att skilja sig åt mellan kommuner. Regeringen ska därför återkomma med förslag om att flytta tillstånds- och tillsynsansvaret för fristående förskolor och vissa fritidshem från kommunerna till Skolinspektionen.

Mot denna bakgrund anser vi att finansutskottet bör tillstyrka motionerna 2017/18:4111 (M, L, KD) yrkande 3 och 2017/18:4086 (SD) yrkandena 2 i denna del och 6 i denna del.

5. Tillsynsmyndighetens sanktionsmöjligheter och befogenheter (SD)

Robert Stenkvist (SD) och Christina Östberg (SD) anför:

Vi menar att det ska finnas tydliga sanktionsmöjligheter för den händelse att en aktör inte sköter sitt uppdrag, dvs. att leverera välfärd av hög kvalitet till medborgarna. Sanktionerna måste dock vara förutsebara. Ytterst ska ansvarig myndighet kunna besluta om att återkalla tillståndet för att bedriva verksamheten. Det måste dock ske på ett rättssäkert sätt och föregås av varningar. Om ett privat aktiebolag byter vd eller styrelseordförande ska inte detta i sig kunna leda till att tillståndet återkallas utan en föregående varning.

Myndigheternas uppgift, i förekommande fall Skolinspektionen och Inspektionen för vård och omsorg, ska enligt vår uppfattning vara att hantera tillståndsprövning, utöva tillsyn och besluta om sanktioner. Deras uppgift ska inte vara att ex officio besluta om helt nya föreskrifter, vilket föreslås i

propositionen. Om ett regelverk behöver ändras menar vi att det ska diskuteras och beslutas av riksdagen och inte av tjänstemän vid en myndighet.

Regeringen ska återkomma med ett reviderat lagförslag enligt ovan.

Mot denna bakgrund anser vi att finansutskottet bör tillstyrka motion 2017/18:4086 (SD) yrkandena 3–4 och 6 i denna del.